

NĀK VASARA

Vel maija vidus, Saule dažu dienu pavisam skopi dāvā savu siltumu. Un tomēr ik uz soļa jūtam un redzam, ka nāk vasara. Svētdienas rītos un darbdienu pēcpusdienās arvien vairāk pārpildīti ir tie vilcieni, tramvaji, trolejbusi un autobusi, kas savieno Rīgas centru ar Mežaparku, Juglu, Baltezeru, Pārdaugavas parkiem, Jūrmalu. Cilvēks, kas diendienā ražē strādājis savā rūpnīcā vai iestādē, centīgi mācīties skolā vai institūtā, izjūt vēlēšanos atpūties, uzkrāt spēkus, patīkami pavadīt brīvo laiku, būt tuvāk pie dabas. Pales dažas nedēļas, — un vasara ziedēs pilnā plaukumā. Un arvien vairāk ļaudis gribēs būt ārpus savu darba vietu un dzīvokļu sienām.

Pats augstākais likums mums ir padomju cilvēku vajadzību apmierināšana. Kulturalas atpūtas nodrošināšana vasarā ir viena no šā likuma sastāvdaļām.

Padomju pilsētās ir vesela virkne iestāžu un organizāciju, kam uzticētas rūpes par pilnvērtīgas atpūtas sagādāšanu iedzīvotājiem. Šādu iestāžu un organizāciju netrūkst arī Rīgā, tāpat arī citās republikas pilsētās. Padomju valsts algo simtiem cilvēku, kuru uzdevums strādāt tieši šai virzienā. Sabiedrība tad arī prasa, lai šī kulturalas darbinieku saime strādā apzinīgi un neatlaidīgi, ieliekot darbā ne tikai zināšanas un prasmi, bet arī iniciatīvu, izdomu, ierosmi. Tāpat sabiedrība prasa, lai kulturalas darbam netiktu liegti vajadzīgie līdzekļi.

Pieredze rāda, ka ne viss šai ziņā pie mums — Rīgā un arī citās republikas pilsētās — ir pienācīgā kārtībā.

Nevar būt divu domu, ka ļoti svarīga vieta pilsētu iedzīvotāju atpūtas nodrošināšanai vasarā pieder kulturalas un atpūtas parkiem. Šāds parks ir arī Rīgā. Tieši šodien tas atklāj vasaras sezonu. Tie desmiti tūkstoši rīdzinieku, kas ieradīsies Kulturalas un atpūtas parkā, redzēs, ka darīts visai daudz, lai to pienācīgi uzpostu, sagatavotu sezonas atklāšanai. Apmeklētāji varēs priecāties, ka gar alejām ieslādīts milzums puķu, ka izveidots jauns dekoratīvais noformējums, kur zīmējumos un diagrammās parādīts padomju tautas varonīgais darbs piektais piecades izpildē, attēlota pasaules progresīvo spēku cīņa par mieru un Padomju Savienības vadošā loma šai cīņā. Gādāts arī par to, lai uzpostu un izremontētu parka celtnes, paviljonus, inventāru. Vārdu sakot, visi parka sektori ir galīgi jaunajai sezonai. Tas, protams, ir labi.

Taču, izstaigājot parka plašo teritoriju, apmeklētājs piedzīvos arī vilānos. Padomju dzīvē parasts redzēt, ka vienmēr un visur kaut ko ceļ, papildina, uzlabo. Bet, lūk, Kulturalas un atpūtas parkā šogad nekas nav no jauna uzcelts. Un ne jau tādēļ, ka te nekas nav vajadzīgs, ka parks jau būtu pietiekami izveidots. Tieši otrādi — iekārtojuma ziņā mūsu Kulturalas un atpūtas parks vēl ne visai atbilst savam nosaukumam. Te vēl daudz kas uzceljams, iekārtojams. Un tomēr par parka izbūvi atbildīgās iestādes un organizācijas apmierinājušās ar to stāvokli, kas sasniegts pirms pāris gadiem, kad galvenokārt sabiedrisku tautu ceļā tika likti pamati mūsu republikas pirmajam kulturalas un atpūtas parkam. Bet neapmierinātība, kas izbūvē jastājas vistuvākajā laikā, ir pamatīgs, dekoratīvi izteiksmīgs nožogojums. Bez tā istu kārtību parka teritorijā uzturēt nebūs iespējams. Vēl mūsu vidū atgādās neatbilstīgi elementi, kas nesaudzē apstādījumus, bojā statujas, zīmējumus un citas dekoratīvā noformējuma sastāvdaļas. Sopavasār no parka teritorijas nozagts... slēpošanas trampilns.

Rīgas pilsētas izpildkomiteja apstiprinājusi Kulturalas un atpūtas parkam plašu darba plānu. Plāns ir patiešām vispusīgs, interesants, aptver dažnedažas kulturalas darba nozares — sākot ar republikas vadošo teātru viesizrādēm, Filharmonijas un mākslinieciskās pašdarbības koncertiem Brīvības teātrī, lekcijām par sabiedriski politiskiem, popularizāciskiem un sanitāri higiēniskiem jautājumiem lektorijā, masu spēlēm, bērnu grāmatu un laikrakstu lasīšanu, dziesmu mācīšanos bērnu sektorā un bēldzot ar sporta sasniegumu demonstrējumiem, dejām un atrakcijām. Tagad pilsētas izpildkomitejas un parka darbinieku uzdevums — šo plānu labi izpildīt, gādāt, lai ikviens sariņojums būtu maksimāli saturīgs, audzināošs.

Kulturalas un atpūtas parks nav vienīgais parks Rīgā. Gan pilsētas centrā, gan nomaļos ir daudz gleznainu, darbaļaužu iecienītu parku, dārzu un apstādījumu. Arī tie jāpārveidē par organizētas, pilnvērtīgas kulturalas atpūtas vietām. Pagājušajā vasarā šāis parks un dārzs laiku pa laikam notika mākslinieciskās pašdarbības koncerti un citi līdzīgi rakstura sariņojumi. Taču tie bija vāji organizēti, bieži vien pavisam izjuka, un, protams, zaudēja darbaļaužu acis visu popularitāti. Šogad tas valrs nedrīkst atkārtoties.

Par daudzajiem Rīgas parkiem un dārzem, tāpat arī par periferijas pilsētu rajonu centru parkiem un dārzem jāsaprāt, ka visus tos var un vajag izveidot par nozīmīgām atpūtas un masu kulturalās audzināšanas vietām. Lai to panāktu, nav vajadzīgi sevišķi lieli līdzekļi ieguldījumi. Pats galvenais, kas šai lietai jāiegulda, ir iniciatīva un enerģija. Vienīgi par attiecīgo izpildkomiteju darbinieku vienaldzību un nolaidību liecina tādi pilsētu parki (un mūsu republikā to vēl ir daudz), kur nav muzikāliem un dramatiskiem priekšnesumiem piemērotas estrādes, kur nenotiek koncerti, izrādes, lekcijas, kinoseansi, kur nav bērnu sektora, populārām sporta nodarbibām piemērotu laukumu un leriču, kur nedarbojas lasītava, nav uzskatāmās agitācijas, diagramu, plakatu, zīmējumu utt. Pats pēdējais laiks par visu to padomāt, izlemt, izstrādāt plānus un tos konsekventi pildīt. Tad katrs parks, pat ja tas ir neliels un atrodas mazā pilsētā, kļūs par istu kulturalas un atpūtas parku.

Svarīgi uzdevumi vasaras sezonā veicami Filharmonijai. Iepriekšējo vasaru pieredze liecina, ka tradicionālajiem koncertiem Dzintaru koncertzālē, pa daļai arī Ķemeru koncertzālē, tā spēj nodrošināt pietiekami augstu līmeni. Toties daudzajos koncertos, ko Filharmonijas brigades sniedz sanatorijās un atpūtas namos, itin bieži gadās mazvērtīgi sniegumi, haltura. Tas šovasar valrs nav pieļaujams.

Jau vairākus gadus no vietās atskan neatlaidīga prasība rīkot vasaras simfoniskos koncertus ne tikai Dzintaros, bet arī Rīgā, turklāt brīvā dabā. Rīgas pilsētas izpildkomiteja šo prasību neievēro, nerada šādu koncertu sariņošanai nepieciešamās iespējas un apstākļus. Bez atbalss arvien vēl paliek arī prasība sakārtot koncertestrādi Mellužos. Visās nozarēs mūsu dzīvē iet strauji uz priekšu. Nevienam nav tiesību kulturalas darbu, tai skaitā arī kulturalas atpūtas nodrošināšanu darbaļaudim vasarā padarīt par kaut kādu nožēlojamu izņēmumu. Vasara ir tepat tie silkska. Jāmobīlize visa enerģija, lai mūsu darbaļaudim tā kļūtu par ražena darba un vērtīgas, patīkamas atpūtas vasaru.

Pagājušajā nedēļā Rīgā viesojās Ukrainas PSR Valsts deju ansamblis. Pēc koncertiem tā mākslinieki sastapās ar Rīgas mākslinieciskās pašdarbības kolektīvu pārstāvjiem. Attēlā: ansambļa baletmeistars A. Apanasenko un mākslinieciskais vadītājs V. Vronskis sarunā ar satikšanās dalībniekiem.

A. Altšulera uzp.

Literatūra
un Māksla

LATVIJAS PADOMJU RAKSTNIEKU, KOMPONISTU, MĀKSLINIEKU UN ARCHITEKTU SAVIENĪBU LAIKRAKSTS

1953. G.

17. MAIJĀ

Nr. 20 (435)

Rakstnieks un kritika

Komunistiskajā celtniecībā nav tādas nozares, kurā kritikai un paškritikai nebūtu kaujinieciskas, iedarbīgas lomas. Kļūdu un trūkumu drosmīga, tieša norādīšana palīdz ātrāk izskaust tos, sekmīgi virzīties uz priekšu pa tautas saimniecības un kulturalas tālākas augšupejas ceļu.

Kritika un paškritika iesakņojusies visas padomju dzīves praksē, kļūdama par socialistiskās sabiedrības varenu virzītāju spēku. Miljoniem darbaļaužu — sapulcēs un presē, ražošanas apspriedēs un padomēs — diendienā piedalās veselu kolektīvu un atsevišķu tālocekļu darbības vispusīgā kritiskā apspriešanā. Attīstīt kritiku un paškritiku, cīnīties pret arīšķu spīdumu un pret aizraušanos ar panākumiem — tāds ir katra komunistu pienākums, kas ierakstīts Komunistiskās partijas Statutos.

Un tā jau iegājies, ka ikviens padomju darbinieks, lai cik augstā postenī viņš atrastos, uzklaua kritikas bargo un prasīgo balsi, paškritiski novērtē savu darbu, izdarot pašam nepieciešamus, lietderīgus secinājumus. Bet tas, kas kritiku ignorē un nespēj atzīt savas kļūdas, izrādās arī raženas darbības nespējīgs...

Ja jau tik liela ir kritikas un paškritikas loma tajās jomās, kur darbs pakļauts iepriekš noteiktam plānam un kur to veic kolektīvi, kur rezultāts nosaka precīzi kvantitatīvi un kvalitatīvi rādītāji, tad cik gan svarīga ir kritika un paškritika radošajā darbā, ko veic rakstnieks, kas rada sacerējumu pēc paša personīgās dziļi individuālās iecerē un strādā viens pats, dažkārt pat vairākus gadus neparodot savu darbu sabiedrībai, lai dzirdētu tās spriedumu izdevniecības lēmums un redaktora domas ir tikai pirmais solis grāmatas dzīvē, kurai lemta atzinība vai nopelums, lemts ilgs mūžs vai aizmirstība.

— Cik lielā mērā man izdevies piepildīt iecerēto? Vai tēli, kuros esmu ietvēris tik daudz jaunrades savilpojuma, kuri kļuvuši man tuvi un pazīstami līdz pat pēdējai, vissīkākajai rakstura iezīmei, līdz katrai balsi intonācijai, līdz katram žestam, — vai tie kļuvuši dzīvi ne tikai man, bet arī lasītājam? Vai esmu atspoguļojis dzīves istu, lieldarīto patiesību? Vai domas, kas savilpoja mani ar savu nozīmīgumu un šķita esam tik vajadzīgas tautai, vai tās sašnēgušas lasītāju, vai man ir izdevies izteikt tās?

Šie jautājumi rodas ikvienam rakstniekam, kas pabeidzis jaunu darbu. Atbildi uz šiem jautājumiem dod kritika: domas, ko izsaka aroda biedri, apspriežot grāmatu radošajā sekcijā, specialīstu kritiķu domas, kas publicētas presē, lasītāju plašo masu domas, izsakot savu attieksmi gan runās lasītāju konferencēs, gan vēstulēs redakcijai, gan ar pieprasījumu pēc grāmatas...

Kritika vienmēr ir ražena un derīga, ja tā ir drosmīga un objektīva, prasīga un labvēlīga, ja tā iziet no progresīvām idejiskām pozīcijām un balstās uz dzīves pazīšanu. Kritika vienmēr ir ražena un derīga, kaut arī tā mēdz būt rūgta un barga, un dažkārt sagādā asas sāpes: nav viegli samierināties ar domu, ka sirds dziļumos lolotais, pārdomātais un iemīļotais tēls izrādījies neveiksmīgs, ka celtnē, kas šķitusi stalta un daļa, izrādījies nedroša; un — pats grūtākais — smagi ir at-

zīt, ka pieļauta kļūda idejiskajā iecerē.

Bet, lai arī cik grūti tas nāktos, savu kļūdu atzīšana un pārdomāšana vienmēr ved uz augšupeju un panākumiem dalīradē. Sāpīgi bija Maksimam Gorkijam lasīt bargo, dusmu pilno vēstuli, kurā V. I. Leņins, kas tik ļoti mīlēja slaveno rakstnieku, nesaudzīgi atsedza viņa idejiskās kļūdas. Taču patiešām dziļais rakstnieks M. Gorkijs rada sevi spēkus, lai kritiku izprastu un atzītu. Leņina izteiktā kritika bija viņam nenovērtējama palīdzība un daudzējādā ziņā noteica visu viņa tālāko dalīrades ceļu.

Sāpīgi bija arī Demjanam Bednijam, kad partijas prese bargi nosodīja viņa idejiski kaitīgos darbus un J. V. Staļins pārmeta viņam neiecietību pret kritiku.

«Vai jums nešķiet, ka Jūs esat saširdzis ar zināmu nepatīkamu slimību, ko sauc par «iedomību»? Vairāk kautrības...»

Un dzejnieks prata revidēt savus uzskatus, prata radoši pārvarēt savas kļūdas.

Ļoti pamācošs ir gadījums ar A. Fadejeva romanu «Jaunā gvarde». Gan savos agrīnājos darbos, gan «Sagrāvēs», gan romanā «Pēdējais no udeģiešiem» rakstnieks lielu uzmanību veltīja komunistu tēliem, to tēliem, kas ved aiz sevis tautas masas. Partijas vadošās ietekmes nepietiekama atklāšana romanā «Jaunā gvarde» bija nopietna neveiksme dalīradē, kurai sekoja arī idejiska rakstura trūkumi romanā.

A. Fadejevs pareizi, partējiski uzņēma partijas preses nopietnās piezīmes. Dziļi pārdomājis šīs piezīmes, rakstnieks vairākus gadus strādāja pie romana un radīja jaunu tā redakciju, kurā organiski, pašā tēlu veidojumā, pārvarēti pirmā izdevuma trūkumi.

Tikpat nopietni kritiku uztvēris arī V. Katajevs. Rakstnieks dziļi pārdomāja «Pravdu» publicēto rakstu. Viņš neaprobežojās ar savu kļūdu atzīšanu: pagājušā gada beigās iznākušais viņa romana jaunais izdevums parādīja, ka rakstnieks pareizi izpratis kritiskās piezīmes.

Nopietnus secinājumus kritikas rezultātā izdarījis arī A. Prokofjevs. Sakarā ar viņa pārtulkotā V. Sosjuras nacionalistiskā dzejoļa «Mili Ukrainu» kritiku tika atzīmēta gan dzejnieka atrašanās no dzīves problēmām, gan viņa dzejas noslēgtība, gan stilizācija, ar kuru dažkārt viņa dzejoļos bija aizstāts tautiskums. Pēdējos divos gados publicētie dzejoļi par Ziemeļiem un par komunistu dižcēlnēm rāda, ka dzejnieks cenšas ciešāk, sasaitīt savu dalīradē ar tagadējo laikmetu un dziļāk izstudēt tautas dzīvi.

Kā to rāda minētie piemēri, galvenais nav formula piekrišana kritikai, bet gan tas, lai dziļi un radoši no jauna pārdomātu un izprastu dzīves parādības, kas guvušas nepareizu apgaismojumu, un izlabotu trūkumu nevis vārdos, bet gan tieši praksē.

Jāatzīmē, ka nebūt ne vienmēr rakstnieki velti kritikai pienācīgu uzmanību.

Daži rakstnieki atstāj neievērotas atsevišķas piezīmes, kas izteiktas rakstos un recenzijās, it īpaši tajos gadījumos, kad darba vispārējais novērtējums ir pozitīvs. Tur, kur būtu vajadzējis sevišķi rūpīgi pastrādāt, lai novērstu pat vismazākos defektus darbā, kas visumā atzīts par veiksmīgu, viņi apmierinās ar sasniegto un, daudzas

reizes atkārtoti izdodot no jauna savas grāmatas, nekā nedara, lai pilnvērtotu tās.

Dažreiz rakstnieks aizmirst, ka labošana, noslīpēšana, autora izdarīta daudzkārtēja rediģēšana ir viena no cildenajām tradīcijām, ko atstājuši mūsu lielle klasiķi, kas nenogurstoši un ar augstām prasībām pret sevi pilnveidoja savus darbus; viņš aizmirst arī ievērojamāko padomju rakstnieku pieredzi. Gorkijs taču pastāvīgi atgriezās pie sava pasaules slavu ieguvušā romana «Māte» teksta, pastāvīgi strādāja pie saviem darbiem, sagatavojot tos katram jaunam izdevumam. Aļeksejs Tolstojs daudz strādāja pie savas trioloģijas un romana «Pēteris Pirmais» jaunām izdevumiem. Gatavojot «Pēsumu» jaunu izdevumu, ne mazumu labojumu tajā izdarījis M. Solochovs.

Liela nozīme rakstnieka radošajā izaugsmē ir ne tikai presi, ne tikai profesionālajai kritikai, bet arī lasītāju plašajai sabiedrībai. Rakstnieks, kas neuzklausa lasītāju domas, nepiedalās viņa darbiem veltītajās lasītāju konferencēs, neatsaucas uz lasītāju vēstulēm, izdara lielu kļūdu un pirmām kārtām ļoti lielā mērā kaitē pats savai dalīradē. Jo visstingrākais un visprasīgākais tiesnesis, visvērtīgākais kritiķis bieži vien izrādās tieši masu lasītājs, kuram grāmata ir draugs un ierocis, bet rakstnieks — skolotājs un biedrs.

Lasītāju domas, literārās sabiedrības domas nevar neinteresēt un nesaņāgt rakstnieku, ja viņš grib iet kopā ar tautu, grib būt līdzdalībnieks komunisma celtniecībā, grib būt istu cilvēku dvēseļu inženieris.

Ne sīka patmīlība, ne personīgs aizvainojums, ne piedzīvotais neveiksmes slimīga izjušana nedrīkst kavēt rakstnieku godīgi un tieši uzņemt visbargāko kritiku un, ja tas ir vajadzīgs, pārskatīt, revidēt savu darbu.

No otras puses, rakstniekam neapšaubāmi ir tiesības celt teibildumus pret kritiku un pierādīt, ka taisnība ir viņam, ja viņš ir pārliecināts par to, ka nav izdarījis kļūdas, vai ja, piekritot vienai kritisko piezīmju daļai — pamatotajām un pareizajām, — viņš noraida otru daļu — nepareizās, subjektīvās, kur izpaudusies vienīgi gaume. Mūsu mākslas attīstībai ir nepieciešama radoša diskusija, uzskatu un literāru gaumju aktīva cīņa. Un līdzīgi tam, kā zinātnieks, atzīstāvo disertāciju vai pamatojot zinātnisku atklājumu, strīdās ar saviem oponentiem, līdzīgi tam, kā izgudrotājs, pierādīdams savas novatoriskās metodes priekšrocības, cenšas panākt tās ieviešanu, tā arī rakstniekam drosmīgi jāiesaistās diskusijā, pieņemot vienas kritiskās piezīmes un noraidot otras. Tikai ar nosacījumu, ka kritiskās piezīmes uztvertas aktīvi, radoši, var izvērsties rosiņa radošā dzīvē literārajās organizācijās, var pilnveidoties mūsu literāras meistarbība.

Mākslinieka stingrās un auestās prasības paūz ne vien tas, cik rūpīgi viņš strādā pie sava manuskripta pirms tā publicēšanas, bet arī tas, cik lielā mērā viņš prot pārdomāt jau pabeigtu darbu, atņemt pie malas visus traucēkļus un aizspriedumus un paša izgausmes labad, savas mīļotās literāras labā izmantot socialistiskās sabiedrības vareno virzītāju spēku, kritiķas un paškritikas spēku.

(«Literaturnaja Gazeta»)

1952. gada Vissavienības mākslas izstāde mūsu zemes pilsētās

Lieli popularitāti Maskavā iemantojusi 1952. gada Vissavienības mākslas izstāde. Vairāk nekā 4 mēnešos to apmeklējuši pāri par 527 tūkstošiem cilvēku — galvaspilsētas darbaļaudis, iebrāucēji no citām pilsētām, kā arī ārzemju pārstāvji.

Pēc PSRS Kulturalas ministrijas lē-

muma 1952. gada Vissavienības mākslas izstādi eksponēs Tbilisi, Bakū, Kijevā un Ļeningradā.

Celojošās izstādes ekspozīcijā uzņemti glezniecības, tēlniecības un grafikas darbi, kas atspoguļo padomju cilvēku jauncelsmi, socialistiskos pārvei-

dumus ikdienas dzīvē, tautu cīņu pret karu.

Darbaļaudis varēs iepazīties ar labāko padomju gleznotāju darbu oriģināliem. Izstādi pavadīs lektori, kas lasīs referātus par padomju tēlotāju mākslu.

1. jūnijā izstādi atklās Tbilisi.

TEATRA MUZIKA PABĒRNA LOMĀ

Teatra māksla ir viena no atbildīgākajām padomju kultūras nozarēm. Mūsdienā attīstības līmenī tā īstenībā ir daudz un dažādu mākslas veidu kompleksa. Jo augstākā profesionālā līmenī ir šā kompleksa atsevišķās sastāvdaļas, jo augstvērtīgāka kļūst visa izrāde. Teatra mākslas nozīmīgāko sastāvdaļu vīdū jāmin arī muzika. Laba teatra muzika ir izcilais režisora palīgs.

Muzikas vēsture rāda, ka mēstari, uzrakstīti skandāri dzīvo pat ārpus skatuves, palīdz lūgt atkārt leņķu popularitāti, leģēt sadzīvē pilnīgi patstāvīgu mākslas žanra tiesības. Grūti apgalvot, vai N. Kukoļņika trāģēdijā «Kņazs Holmskijs» mēs pazīstam pirmavotu vai arī Michaila Glinkas ģenālās muzikas dēļ. Nebūs mazums ciltēku, kas ar H. Ibsena dramu «Pērs Gints» sīki iepazīstinājis tikai iztēles bagātā E. Griga «Pērs Gints» svītū ietekmē, tādā pašā veidā, pateicoties Z. Blāze «Arleziņiem», daudziem kļuvis pazīstams tā paša nosaukuma lūgas autors A. Dodē. Mākslinieciski spilgtus teatra muzikas paraugus, kas dzīvo līdz pat mūsu dienām, radījuši ne tikai Beethoven, Grīgs, Bizē, Glinka, Balakirevs, Čaikovskis, Vītols un citi klasiķi, bet arī padomju komponisti. Minēsim kaut vai Staļina premijas laureātu A. Čačaturjana muziku Lermontova «Maskarādē» un Staļina premijas laureātu A. Skultes muziku Brigaderes «Princesi Gundegai un karaļm Brusubardam». Ar šiem un daudziem citiem labākajiem teatra muzikas paraugiem pilnīgi pietiek, lai ikviens komponists, kas šobrīd darbojas teatra muzikā, izprastu savus uzdevumus, cenšoties tos ticami realizēt.

Par nozīmi, padomju latviešu teatra muzikā stāvoklis, neskatoties uz bagātīgo pagātnes un tagadnes muzikālās literatūras pieredzi, šimbrīžam gaudam bēdīgs, nožēlojams. Tiesa, netrūkst mums apdāvinātu autoru, jo sevišķi no jauno komponistu vīdus, kas, strādājot teatra muzikā, guvuši labus rezultātus. Gribētos minēt LPSR Valsts konservatorijas kompozīcijas fakultātes studentu R. Grinblatu vārdā. LPSR Valsts Krievu Dramas teātri jaunais komponists godam veicis A. Jakobsona lūgas «Sakaļ» muzikālo apdari, debiēdams ar trīs nelielām dziesmiņām, jo kurām pirmā spilgti atklāj Amerikas godīgo cilvēku nesalauzamo miera ticību, bet pārējās asiem muzikalās satinas līdzekļiem šausa Pestīšanas armijas bangu ribonas un uzbūzīgo veikalu reklāmu pīrboņas piesātināto amerikāņu dzīves veidu.

Labu teatra muziku, pie tam tieši leļļu teatra muziku, specifikas izpratni uzrādījis LPSR Valsts konservatorijas kompozīcijas fakultātes students E. Goldšteins, sacerēdams mazo skatītāju uztverel piemērotas kompozīcijas uzdevumiem «Sarmiko dziesma», «Zaķis un kaķis» u. c.

OLĢERTS GRAVITIS

Nē tik pozitīvi var novērtēt darbu, ko teatra muzikā novada pāveikuši citi latviešu padomju komponisti. Viena no šā muzikā žanra raksturīgākajām īpašībām ir saistība ar vīdus attēlojumu. Komponistam, strādājot pie kādai lūgai vēltas muzikas jaunrades, labi jāpārzina attiecīgais laikmēts, vide, kas telota lūgā. Dažkārt iespējams ar pavisam vienkāršiem līdzekļiem, izmantojot attiecīgā laikmeta sadzīves muziku, saasināt tipiskās parādības inscenējumā (V. Sauleskalna-P. Roziša «Ceplis» LPSR Valsts Akademiskajā Dramas teātri; muzikas daļas vadītājs J. Grinbergs), bet pietiek komponistam aizmirst vīdū, lai muzika jau pārvērstos par pašmērķi, kas uzveduma māksliniecisko kvalitāti nepaceļ. Šai ziņā ceļami iebildumi pret teatra muzikā žanrā jau pieredzējušā jaunā komponista — LPSR Dailes teatra muzikas daļas vadītāja Induļa Kalniņa pēdējiem sacerējumiem. Nevar noliegt autora talantu, viņa profesionālo gatavību, kas izpaužas, piemēram, vairākos Lope de Vegas «Valensijas atraiņnes» muzikā fragmentos (Seljas dziesma, Otona, Valerjo, Lisandro trio u. c.), tomēr šai lūgai vēltai muzika nesatur sevi īstu, dzirkstošu, 16.—17. gadsimta stilam atbilstošu spāņu kloritu. Arīskārie klorīta meklējumi (kastānetes orķestri) nespēj aizēnot spāņu nacionālo intonāciju trūkumu melodiskā; rezultātā muzika nonāk prētrunā ar pārējiem lūgas uzdevuma mobilizētajiem mākslas veidiem. Ka Dailes teātri ne vienmēr dzirdama mērķtiecīga, uzveduma prasībām atbilstoša muzika, par to liecību dod arī J. Granta un V. Sauleskalna lūgas «Jūras vējš» inscenējums (I. Kalniņa muzika). Uvertīrā ieskanas tautas dziesmas «Jūriņ prasa smalku tīklus citāts. Pirmajā acmirknī, šķiet, daudzsolos sākums, taču tema loģiski nesaistās ar autora oriģinālmateriālu, tai trūkst jebkādas simfoniskas attīstības, bez tam neliela uvertīra, kas pretendē uz latviešu zvejnieku kolchoza tēlojumu, līdz ar priekšskara atvēršanos aplūst, it kā pat kopā ar skatītājiem pārsteigta par to mīļpilnisko atmosferu, kas valda Rozālijas Pupiņas frīzētavā. Komponists piemirsis, ka uvertīras uzdevums bija sagatavot skatītāju ne tikai visai lūgai, bet arī pirmajam cēlienam. Šos uzdevumus muzika neveic arī tālākajā lūgas gaitā. Pietiek noskatīties pirmās trīs ainas, lai kļūtu skaidrs, ka «Jūras vējš» uzvedumam sacerētā muzika kalpo pavisam citiem, teatra muziku degradējošiem mērķiem — tā «nosēd» dekorāciju parkārtības trokšņus ainu starplīkos.

Teatra muzikas uzdevums ir ne tikai raksturot vīdū. Tai jāpalīdz atsegt varoņu pārdzīvojumus, jāizraisa viņu

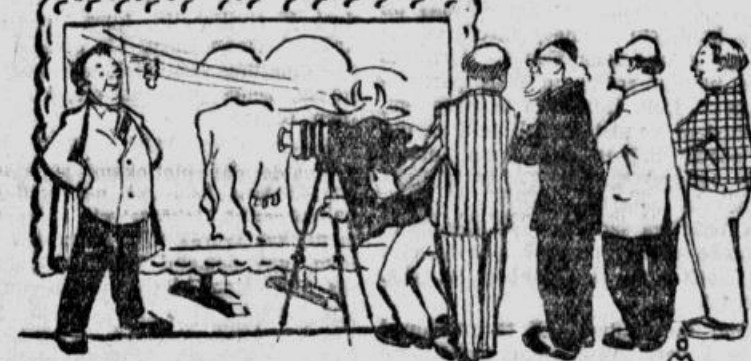
emociju atbalss skatītāja sirdī. Šāda uzdevuma priekšā mūsu teatra muzika gaudam nevarīga. Te arī slēpjas Staļina premijas laureāta M. Zariņa muzikas K. Trepeva lūgai «Lubova Jarova» neveiksme (LPSR Valsts Dailes teatra uzvedums). Šos uzdevumus nespēj veikt arī J. Birjukova muzika V. Sekspira trāģēdijā «Otello» LPSR Valsts Akademiskajā Dramas teātri (īpaši vājā, «saloniskā» izpildījumā dēļ). LPSR Valsts Leļļu teatra komponistu vīdū bieži minēti V. Barsova, J. Grinberga un V. Polakova vārdi. Leļļu teatra muzikā specifika prasa ilustratīvo momentu apvienot ar leļļu — bērnu iztēlē cilvēciģo būtņu — leksējās pasaules pārdzīvojumu atklājumu. Taču tieši šī atklājuma minēto autoru skandāros nav. Apmierinoties ar dažādu harmonisku krāsu meklējumiem, Leļļu teatra muzikā komponisti bieži aizmirst pašu galveno — radīt patiesus, dziļi savijņojošus, bērnu psihēi tuvus muzikā tēlus.

Teatra muzikā pabērna lomu mūsu republikā veicina teatra orķestru niecīgais sastāvs. Īpaši, ja ņemam vērā muzicēšanas apstākļus, nekādā ziņā neapmierina orķestrantu skaits Akademiskajā Dramas teātri un Dailes teātri. Krievu Dramas teatra un Jelgavas Dramas teatra vadība orķestra trūkumu dažkārt mēģina atrisināt ar magnetofona lentu. Tān vienreizējam ieskaļojumam mobilizēti visi teātrim pieejamie muzikā spēki. Doma nav slihta, taču mehāniskā muzika nespēj līdzināties «dzīvajam» priekšnesumam. Acīm redzot LPSR Kultūras ministrijai vissteldzamākā kārtā jāatrod iespējas palielināt teatra orķestrus (kaut vai lielākiem, atbildīgākiem inscenējumiem). Šī palīdzība pašlaik visvairāk nepieciešama Leļļu teātrim, kur muzikālās ilustrācijas dod parasti tikai viens instruments — klaviers vai akordeons.

Kūtrība teatra muzikā uzlabošana vērojama ne tikai no vadošo iestāžu, bet arī pašu teatra darbinieku puses. Kāpēc neviens teātris nav nodibinājis ciešāku kontaktu ar Komponistu savienību? Kāpēc teatra muzikā žanrā sistematiski netiek nodarbināti republikas izcilākie komponisti? Anekdotisks ir fakts, ka Leļļu teātri S. Michalkova lūgas «Zaķis — lilelīnieks» uzvedumam muzika tika pasūtīta kādai Em. Dārzlīņā vārdā nosauktās 10-gadīgās muzikā skolas audzēknei, kurai ar kompozīciju nav ne mazākā sakara...

Rakstā minētie fakti nēskār visus daudžos teatra muzikā lauka sasāpējušos jautājumus. Tie no jauna jāpāceļ mūsu teatra kolektīvos, principālas kritikas un paškritikas atmosfērā palīdzot latviešu padomju teatra muzikāi atbrīvoties no pašrēlējās noniecinātā pabērna lomas.

Jaunie mākslinieki bieži vien sūdzas, ka viņiem nēpalīdz vecie: šādas sūdzības atskanēja arī Latvijas Padomju mākslinieku savienības 2. kongresā. «Palīdzība vajadzīga, — savā runā teica b. Naibandjans. — taču tā nav jāsaprot tādejādi, ka kāds nāks un uzleņņos jūsu vīdū.»

«Palīdzība» jaunajiem māksliniekiem, kā to dažkārt iedomājas. O. Muļņieka zīm.

Turpinājums no 2. lapas pusē

vēt arī zāvētavu. Nav nemaz uz Salacgrīvu jābrauc, fabrikāis tepāt visu nokārto.

II

Līdakas māja, neliela koka ēka ar verāndu un nepabeigtu jumtu izlaidumu, atradās pāris kilometru tālāk no centra, sila malā, plavainā, mēldrēm un nēdrēm aizaugušā jūras krastā. Pagalmā pie saimniecības ēkas stāvēja «Moskvičs». Mājās bija nāmamāte un cēmos atbraukusi jaunākā meita Rita, Universitātes bioloģijas fakultātes aspirante.

Māte, spēcīga, stalta zvejnieka sieva, nolika mums priekšā fotoattēlu albumu:

— No šim bildēm vislabāk var redzēt mūsu dzīvi. Kad mēs sastāties kopā ar Mārtiņu, viņam bija tikai zāldatā bikses kājās; bet man kā mūžās pūsgraudnieka meitai — viena pānīkusi gotele pūrā. Es strādāju par kalponi pie budža Bachmana, tur, kur jūs nupat bijāt, kur tagad kolchoza centrs. Mārtiņš strādāja gadījuma darbus, gāja tēvam līdz jūrā. Mūsu ģimene visi zvejnieki — mans tēvs, vecais Tazans, arī gāja jūrā...

Viņa runāja dziļā tāmnieku dialektā, kā ar cīrvi cīrdzama vārdus. Tā runā visi vecie šīs piekrastes zvejnieki, un arī jaunā paaudze labprāt norauj vārdus galotnes, neizrunā garos patskapus.

Albums atklāja sava vaida ģimenes kroniku

— Te mēs ar Mārtiņu, kad precējāmies, — viņa turpināja, rādīdama fotoattēlus. — Te atkal mēs, kad vecākā meita Vilma bija vēl maza. Šīte viņa jau ģimnazijā, un te abas ar jaunāko Ritu. Toreiz, lai skola izvadītu, bija meitas gados saauštie brunči jāpārdod. Bērni gāja kājām katru dienu to lielo

gabalu uz Salacgrīvu pamatskolā. Katunā brunčiņi mūgurā — ziema vai vasara. Gāja vidusskolā — grāmātes nevarējām nopirkt, un skolas nauda tik liela, katru zienu jābaidās, kā samaksās, kā izkulsies, lai nēslēdz laukā. Nu Rītā maksā klāt, lai tikai mājās un cenšas jo vairāk zinību iegūt. Vai, kā tā dzīve gan mainījusi! Toreiz kāvāmies vienos parādos, tagad tēvs nopirka automobili — kad tā padomā, neticami liekas! Pašam apņika braukt, atdeva Rītai, viņai visādas darīšanas, jāvāc materiāli... Kā tev tur saucās tas, ko tu tur par to zivju barību pērti? — viņa jautāja meitai.

— Vācu materiālus diplomdarbam par Salacas upes leļasteces planktonu, — Rīta, viegli pietīkusī, paskaidroja. — Tas bija tad, kad beidzu Universitāti...

— Tagad viņa pērti nez ko tur par nēģiem, — māte tūlī turpināja, rādīdama atkal fotoattēlus. — Rau, te viņa nofotografēja pie sava «Moskvičs», te pie nēģu tačiem Salacā. Te atkal Vilma ar savu «Ižiku». To viņa pati nopirka, tēvs tikai mazliet palīdzēja. Vilma strādā Rīgā, pirmajā pilsetas slimnīcā, par medicīnisko māsu. Pie mātēm un mazliet bērniņiem... Un šis ir visjaunākais — dēls Harijs, šogad beigs zvejniecības jūrskolu. Alzlaidsiņš gan visi trīs kā puņī katrs uz savu pusī. — māte nopūtās un mirkli kļuva tāda kā skumja, taču tūlī atkal saņēmas: — Bet kad reļēm salaizās mājās, tad ir desmitkārt lielāks prieks...

Tāpat kā Mārtiņa Līdakas un viņa sievas stāsti, arī fotoattēli it kā krasi nošķīra divus dažādu laikmetus. Lūk, tur padruks zvejnieku puisis stāv blakām vienkāršai lauku meīcai, un abu seļās iegūlies kaut kas neparasti nopietns, pat drūms. Tur maza meite-

nīte seļ tētim klepi, un arī viņa skatās uz pasauli bailu pilnām acīm. Citā attēlā zēns pavēris preti tik vienaldzīgu seju, it kā dzīve jau viņam būtu apņikusi. Cilvēku apģērbi, apkārtņes fons ar nabadzīgām būdām un vecām airu laivām — viss tik pelēks, it kā bezcerības ēnas pārklāts.

Bet, lūk, Vilma beigusi medicīnisko māsu skolu — vesela grupa balti tērtu jaunavu, gan it kā nopietnas sava nākamā svarīgā uzdevuma priekšā, bet seļas pauz jaunību, prieku un laimi. Lūk, Rīta jautro studiju biedru vīdū, bet Vilma seļ savā metala rūmakā — «Iž» motociklā tik laimīgs pilna, ka liekas, tikko uzvāvējusī sacīkstēs. Kādā citā uzņēmumā visi sagrupējušies ap vecētīgu, kas balts kā ābele seļ savas ģimenes vīdū. Un tas šķietami vienaldzīgais pusis, tagad krietni paaudzies, stāv tēvam blakus, galvu augstu pacēlis, leņps un pašapzīnīgs. It kā mērodami ar viņu spēkos un augumā. Citā attēlā tas redzams, tērples jūrskolas formā, un man atmiņā tūlī uzausa pirms dažām dienām redzētā ainava.

Milgrāvi stāvēja zvejniecības jūrskolas trismastu šoneris. Fokmastā bija uz rāples puisis un raisīja vajā nost nēmam bramburu. Bocmanis sauca no apakšas:

— Hari, liec kājas pērtēs, tā nekarāies!... Vai tev nazis ir? Ja nevar atrāisīt, griež nost tos vecos libriņus...

— Tas pats, kas tur augšā, jau ir tas Harijs Līdaka, — telca vecākais kapteiņa palīgs. — Puisis uz goda. Komjaunietis. No viņa iznāks kārtīgs jūrnīkis.

Kad es to pastāstīju mātēi, viņas parasti cietā zvejnieka sievas seļa pielīja ar siltu maļģumu.

— Jūras viņos esmu iznēsājusī viņu zem sirds, un pulkam vēl nebija

seši gadi, kad tēvs to papēma līdzī laivā...

Skatoties fotoattēlus, laiks bija aizstēdzies nēmanot. Bija pārnācis tēvs. Viņš tūdaļ piedalījās sarunās:

— Jā, toreiz bija krietni vīlnīši, puika dabūja izciest pirmo jūras slimību. Nu, rudenī dabūs diplomu, devīpadsmit gadu vecumā būs jau stūrmānis. Es jaunībā arī gribēju mācīties — nebija varēšanas. Pamēģināju braukt uz kuģa, bet gadijās tāds kapteinis, ka labāk pakārties, nekā braukt pie tāda. Puika domā ar zvejas stūrmāni neapmierināties, sapņo par tālbraucēju. Lai tikai mājās, ja ir patika! Kad būšu vecs un nespēju kolchozām vairs kalpot, iešu pie viņa par kokū. — Viņš pašķielēja uz sievu, ko šī teiks, bet tā kā Līdakas māte tikai pasmejās, tad piebilda:

— Jā, jā, mēs ar Hari tā norunājām...

Jūra, ūdeņi, zvejniecība vairāk vai mazāk savaldzinājusī visus Līdakas ģimenes locekļus. Rīta, būdama bioloģijas fakultātes aspirante, tagad strādā pie kandidāta diplomdarba par Latvijas nēģiem un to rūpniecisko nozīmi. Bet, kad viņa bija studente, vasaras brīvalīkā vienmēr strādāja kolchozā. Pat Vilma it kā šupoņas divos zolchos. Viņa savaldzinājis medicīniskās māsas darbs slimnīcas dzemdību nodalā, bet, kad atbrauc uz kolchozu un redz jūrā aiztraucam zvejnieku motorlaivu flotili, allaž sirds kļūst nēmierīga.

— Būs jānāk arī man atpakaļ, — viņa saka. — Esmu stipra dleņģan, varu strādāt arī par zvejnieci. Tagad ar motorlaivām un kuteriem tas ir pavisam cītādi...

Un māte, kas kādreiz tā cīnījās, lai sagādātu meitām «viegļākas dienas», tagad pati mudina Vilmu palikt kolchozā, bet viņa tomēr brauc atpakaļ

uz Rīgu. Jo tur sauc iesāktais darbs, plēnākums, mīlestība pret mazajām dzīvībām, kas kādreiz kļūs par kapteiniem un virpotājiem, par inženieriem un zvejniekiem, par skolotājiem un kolchozniekiem.

III

Atpakaļceļā Mārtiņš Līdaka mūs leveda pie sava tēva. Fricim Līdakam jau devīpdesmit gadu, viņš saņēma no kolchoza pabalstu, dzīvo savu četru dēlu un vesela bara maz- un mazmazbērnu vīdū. Mārtiņš ir brigadieris, Daniels — kolchoznīkis, Georgs — kolchoza kalējs. Tiesa, vec-tēvs Fricis vairs nēspēj doties jūrā, bet viņš vēl ar sirdi dzīvo līdz visām, kas notiek kolchozā.

— Vai ledus vēl nēlēt prēm? — bija viņa pirmie vārdi, apvēlcinoties ar dēlu — brigadiēri. Un, saņēmis negatīvu atbildi, neapmierināts grozīja savu balto galvu. Tikpat balta viņam arī kuplā bārda.

Viņš auklēja savu mazmazmēitīgu Rutu, un tā bija tā pati meitenīte, kas no rīta mums rādīja ceļu.

— Es gribu tikmēr nodzīvot, kamēr dēlādels kļūs par kapteini. — vecētīnš sacīja. — Tas bija mans jaunību dienu sapnis. Bet kur nu! Viņš atskatījās uz trismastu šonera attēlu, kas stāvēja pie sienas. Šoneris izskatījās tāds pats kā jūrskolas mācību kuģis, uz kura Harijs praktizē, lai kļūtu par stūrmāni.

Protāms, Harija kuģis ir daudz krāšņāks un dižēnāks. Tām bez burām ir arī motori, to vada jaunie padomju jūrnīki. Kad Harijs būs stūrmānis un varbūt pat kapteinis, viņš atbrauks pie sava vecētā ar ātrgājēju zvejas kuteri vai tvaikont. Kas nebija iespējams ne vecētāvam, ne tēvam, to piedzīvojis dēls padomju iekārtas apstākļos.

ANRI BARBISS

Uz jauniem laikiem

Dārgie draugi! ..

Mēs zinām, kāds ir visu domājošo cilvēku pienākums nozīmīgajās dienās, kuras mums lemts pārdzīvot kopā — to lielo notikumu priekšā, kas no jauna draud mūs iegrūst bezdibeni. Šis pienākums ir strādāt patiesības labā un aizstāvēt to kā vienīgo nesatricināmo labumu, kā glābiņu.

Rakstnieki, mākslinieki vienmēr centušies iemiesot mākslā cildeno, daļmu vai patiesības spēku. Bet kur ir patiesības robeža? Kas uzdrošināsies apšaubīt cīņu par patiesību, kura ir tas pats, kas cīņa par eksistenci? Seit klātesošie zina, kāda ir domas darbnieku loma; viņiem savos patiesības meklējumos jānāc līdz vēsturisku notikumu sākumiem, līdz likumiem, kas nosaka cilvēku vispārējos likteņus. Citiem vārdiem sakot, runa ir par sabiedrisku darbību. Taču svarīgi ir ne jau vārdi, svarīgi ir, ka tieši tas arī ir mūsu uzdevums!

Pagājušais laiks, kad pie mums valdīja mode, kas prasīja turēt daiļrades un kultūras cilvēkus malā no ļoti svarīgām dzīves interesēm, kad vienaldzības kaltes skartā sabiedriskā doma vieglprātības un vājuma dēļ novērsās no dzīves, nevēlēdamās saprast, kas grūst un kas top no jauna. Taču arī tagad kultivē akuma netikumu un melus. Cik bieži vēl no mākslinieka gaida nevēlējamus samākslotus uzjautrinājumus un izturas pret mākslas darbiem kā pret sava veida rotaļām! Daži mākslinieki ielaižas šādā atrautībā no dzīves. Šī tumsonība, šis ļoti rupjais trulums nomāc sabiedrības dzīvi kā svina smagums, un lai arī cik pasīvi būtu truluma izplatītāji, tas pārslāp notektu domāšanas veidu un līdz ar to — notektu ieroci.

Pār dzīves dramām un komedijām, pār cilvēku tēlu virkni, pār balsu korim un aizritošo acumirkļu mīļajai pacelšanai ideju lielā drama, kas rada visas pārējās drāmas. Ir neredzamas un dziļas konfliktu saknes, sarežģīta cēloņu un sekas sagādāšanās, apgarots dzīves likumu spēks un īstas pārliecības spēks. Lūk, līdz šim augstumiem, līdz kuriem daudzi mākslinieki centušies pacelt dzīves attēlojumu, mums visiem jāpaceļ apziņa. Tā ir idejiskā un morālā cīņa, tā ir tik pārcilvēciska, tik nā, nežēlīga sadursme, ka tās priekšā nobālē dzīves parastā aina: visu ierauj šajā cīņā, visu pakļauj tai, visu upurē tai.

Tagad mēs jūtam, kā tā sagrābusi mūs savā varā. Visā mums svētā apspiesto masa mostas, laužot vecos pamatus. Lielā notikumā, lielas idejas savilgo mūs un virza uz priekšu. Mēs visur manām notikumu norisi. Liekas, tie gaida mūs lēlās, klauvē pie mūsu durvīm. Šajā vētrātajā laikmetā idejām ir neatvairāms spēks, kas pārvērs tās realitātē: tās mirdz kā ugunīgie burti, kas parādījušies bībelē attēlotā dzīvē laikā uz senās sienas. Bet Baltazara zīmes bija briesmīgas tāpēc, ka tās bija mīklatas. Šis ir neatvairāms tāpēc, ka mēs zinām to jēgu. Mums tagad nav vajadzīgs orakuls, kas izskaidrotu mīklas, nav vajadzīgi sapņu tūli. Lai kļūtu par pravieši mūsu dienās, pietiek ar to, ka godīgi raugās patiesībai acīs, un ikviens vienkāršais cilvēks ar nesamaitātu prātu un sirdi var kļūt par to īsto patiesības vēstītāju, kura balss ir atsaucīga un dzirda kā stīgas skaņai!

Morālā un sociālā patiesība vērsas uz mums tik daļrunīgi, ka, liekas, tā sauc ikvienu no mums vārdā! Kolektīva dzīve ar varenu spēku sapņiem savā varā mūsu dzīves.

Atsevišķas personas gudrība ir iluzija, ja veselais ir neprātīgs. Tajā laikā, kad mākslinieks, kas bīstas dzīves, ceļ sev mērķi un nerealū māņu pasauli, tajā laikā, kad slaveni vai ne vienam nepazīstamu cilvēku pūlis cenšas aklā pakampt savu labklājības tiešu. — Izlaužas brīvība stichiski spēki, trako, nomāc un grauž. Mūsu valdītāji apzinīgi izraisa šos satricinājumus. Viņi ražā draudus cilvēces ģenijam un cilvēces iaipei, viņi pārvērs pišļos pa-

Sa gada 17. maijā pāiet 80 gadu, kopš dzimis franču revolucionārais rakstnieks, dzīga cīnītājs pret fašismu Anri Barbiss (miris 1935. gadā). Sniedzam Anri Barbisa runu banketā, ko viņam par godu sarīkoja Zinātnieku biedrības zālē 1919. gada jūnijā Parīzē.

vārdus; veselās zemes kļūst par tukšni, kur veltīga ir saule un visas pavasara sulas, kur kauju laukus klāj baismīgas cilvēku atliekas. Vai nu būs miers mums visiem, vai visiem draudēs nāve un postījumi.

Viens ir skaidrs: visspēcīgā ideju uzvara vai neveiksme ir atkarīga no cilvēka gribas. Progresīvo cilvēku un viņu vadītāju pienākums ir savākt vienkopus spēkus, kas izkaisīti visur, sakļaut savas rindas. Tad mēs varēsim

norādīt pasaulei, kas jāsadzīvo pašreizējā satricinājumā, kurā mūs novedusi šī civilizācija, kura gadsimtiem krāvēstī vienu likstu pie otras. Tagad satricinājums sasniedzis tādu spēku, ka, liekas, zeme dreb no cilvēku varenajiem soļiem.

Nav cilvēka domas «vispār». Ir tādi, kas vēlas sociālās kārtības izmaiņas, un tādi, kas grib vai piekrit atbalstīt veco kārtību. Visi pārējie virzieni, kas tveras starp šiem diviem poļiem, nav nemamā vēra, jo galu galā tos pievelk sev klāt viens vai otrs pōls, un nekas no tā, kam jānotiek, jau vairs nevar notikt pa pusei. Šajā ideju izšķirīgajā cīņā bez ierunām jāiekļaujas domas cīnītājiem, un lai viņi parāda ar mākslas līdžiem līdzekļiem, ko var sasniegt ar godīguma spēku un taisnīguma apziņas spēku.

Taisnīgums? Vai tad kāds var būt pārliecināts, ka viņam ir taisnība? Vai tad nav izjūtama svārstīšanās un bailes, kad iet uz priekšu un nenovēršami ie-saista tuvos cilvēkus šajā dzīvības cīņā par dzīvi? ...

Taču mēs skaidri redzam, kā tas, kas savu laiku pārdzīvojis, ietekmē to, kas patiešām dzīvo. Mēs redzam visus maldus, visus sofismus, no kuriem veidojusies asinīgs piesātinātā cilvēces vēsture, mēs redzam, kā šis pagātnē kanonizētās idejas sabrūk, atskanot godīga cilvēka pirmajam skaidrajam jautājumam... Un mēs vairs neticam priesteru tumšajiem pestēlojumiem, apkārtstāļājošo «gudrību» maģiskajai varai; tās vairs nespēj apmierināt ļaudis.

Mums ir cits balsts — mēs runājam apziņas un saprāta lielajā valodā, kuras priekšā reliģijas valoda ir bezspēcīga. Taisnība nav šķirama no cilvēka gara. Mēs ticam sociālās taisnības realitātei.

Tā ir pati acīmredzamība, vienkārša un skaidra. Patiesība un labais tieši nostājušies pretim agrāk valdījušajam mācībām, visiem šiem anarhistiskī noskapoto kara piekritēju izdomājumiem, visiem nacionalistiskajiem murgiem, visai tai sistēmai, kurai pastāvēt cilvēks ekspluatē cilvēku un kura balstās uz bezjēdzīgām privilēģijām; patiesība un labais nav savienojami ar baismo jūgu,

kas pārvērtis vēsturi nebeidzamā izsmieklā par taisnīgumu un padarījis par likumīgām apspiesto ciešanas, — un tomēr jūgam nav darīts gals, tas atdzimst mūsu acu priekšā no drupām.

Mīlestību un līdzcietību vada saprāts, jo patiesība pastāv. Progress nesaraucami saistīts ar cilvēku vitalitātes interesēm; taisnīguma ideja ir neapgājama; tā izaug no morāles likumiem, no saprāta likumiem un no pašas masu dzīves; taisnīgums ir vārds, kas pilns dzīves kaismes. Tālab ieklausīsimies taisnīguma neuzpērkamajā un valdonīgajā balsī!

Mēs negribam atkal nokļūt pagātnes jūgā. Mēs, rakstnieki, mākslinieki — tie ļaudis, kas apvieno darbu ar sapni, gribam, lai mūsu darbs kā lieluma, tā arī mazumā noritētu saskaņā ar vispārējās atbrīvošanas darbu. Ar prieku un palāvību skatām, kā pēc radošo spēku izšķiešanas daudziem jo daudziem gadsimtiem uzplaukst naba-gu un nomākto neizsmejamie spēki.

Tajos laikos, kad Francija vēl pārstāvēja taisnīguma ideju, mūsu tēvi un vectēvi pareģoja un sagatavoja vecās pasaules pārkārtošanu, sacelšanos pret savu laiku pārdzīvojušās kārtības baismo bezjēdzību, kārtības, kas novedusi strupceļā tik daudz cilvēku, pazudinājusi tik daudz dzīvību. Tagad mēs vēlamies piedalīties tautu atdzimšanā; mēs redzam, ka tās gaisma iedegas un mirdz it visur. Taisnības un netaisnīguma vispasaules sadursmē mēs vēlamies būt lielās un gudrās, brīviem prātiem piemītošās skaidrības nenogurstoši paudēji; mēs esam pilni apņēmības izdarīt visu, kas ir mūsu spēkos, lai lielās teorijas kļūtu par realitāti, lai labie nodomi kļūtu par gribu un lai sapnis iemiesotos darbā.

Mūs jau vairs neiedrošinās saukt par tukšiem sapņotājiem, jo mēs pārstāvam patiesības eksplozīvo spēku, bet mūs vēl atļaujas apvainot, ka mēs it kā sludinot naidu. Kā gan nē, mēs taču gribam iznīcināt verdzību — visu ļaunumu cēloni! Vajadzīga spēja rīkoties, Spartaka cildenā griba, bet nevis Epikteta dīkā prātošana. Mūsu pienākums ir prast virzīt un prast rīkoties.

Mēs gribam piedalīties ikvienā istā pārkārtošanā, lai arī cik radikāla tā būtu.

Mēs esam patiesības partija. Kad cilvēki zina ceļu uz savu glābiņu, glābiņš nav vairs aiz kalniem, un tās tiesības, uz kurām zaimojoši atsaucas apspiedēji, patiešām kļūs par spēku, par mūsu spēku. Mūsu cīņa ir jo veiksmīgāka, jo patiesīgāk un skaidrāk sludinātas mūsu idejas. Ko mēs gribam? Pārvērst mūsu rindas — tas ir visam pamats. Tajā dienā, kad mūsu spēki kļūs neapgrīnāmi lieli un it visur — jo mums nepastāv cīņu atšķirība — mēs sniegsim viens otram roku un teiksim: «Mēs visi vienlīdz cieņām lielos dabiskos likumus un mēs visi cieņām dzīvi», — šajā dienā mēs uzvarēsim, beidzot pievēlksim tās briesmīgās nelaimes, kas vēl apdraud tautas. Daudzi no mums prātīs izpildīt līdz galam šo svēto misiju: daudzi, kuru balss jau tagad aizskan tālu. Mēs darbosimies kopīgi: mums taču ir vieni un tie paši draugi, mēs lepojamies ar viņu pateicību; mums ir kopīgi ienaidnieki, mēs lepojamies ar naidu, ko tie izjūt pret mums.

Dārgie draugi, noslēdzot savu brālīgo savienību šajā dižajā laikmetā, mēs, it kā pēc ūdens plūdiem, apzināties valdonīgo nepieciešamību apvienoties. Vienotība un vēlreiz vienotība, bet ar to nosacījumu, ka tā kalpos cilvēces dižajai lietai un balstīsies uz plašiem un brīviem ideāliem.

Jādara gals laikiem, kad māksla dižojās ar savu «svēto egoismu», kad mākslinieks ieguva slavu, aplaudot pats sevi un ieraujoties vientuļības cietumā; jādara gals vienaldzībai, kad tā saucamie izredzētie, samierinādamies ar ļaunumu, līdz ar to darīja ļaunu. Kopīgiem spēkiem, vienotā degsmē panāksim, lai daiļrade iņemtu pienācīgu vietu dzīvē tagad, kad sākas jauni laiki, kuru cienīgiem mums jābūt.

Pirmizrādes republikas teatros

LPSR Valsts Krievu Dramas teātris iestudējis S. Michalkova komediju «Veži». Attēlā (no kreisās): A. Isajeva (Sima), G. Timofejevs (Kareglazovs), LPSR Tautas mākslinieks, Staļina premijas laureāts J. Jurovskis (Lopouchovs), LPSR Nopelniem bagātais mākslinieks V. Gluchovs (Lenskis), V. Vajevska (Aglaja) un A. Peļše (Lucija).

Sovakar Leļļu teātri notiek A. Galdara lugas «RKP» pirmizrāde. Attēlā: Skats no lugas inscenējuma. V. Lavrentjeva uzņ.

PAR DZEJAS SEKCIJAS DARBU

Jau labu laiku mūsu presē, lasītāju konferencēs u. c. atskan brīdinājuma pilnas balss par latviešu padomju dzejas atpalcību no dzīves, par tās pelēcību. Pie šīs atziņas nāca arī Latvijas Padomju rakstnieku savienības dzejas sekcija savā saskaņotās sanāksmē, kurā mūsu dzejnieki pārlūkoja pēdējā gada darbu. Neraugoties uz atsevišķiem panākumiem, mūsu dzejas vispārējais līmenis nekādā ziņā nespēj apmierināt arvien pieaugošās lasītāju prasības. Ir pats pēdējais laiks atrast cēloņus mūsu dzejnieku neveiksmēm, lai tad meklētu līdzekļus to visātrākajai novēršanai.

Maskavas dzejnieki, pārskatot pagājušā gada devumu dzejas laukā, kā nepilnību galveno cēloni minēja dzejas sekcijas un tās locekļu pasivitati, at-raušanos no dzīves vissvarīgākajām problēmām, degsmes trūkumu darbā. To pašu par Latvijas Padomju rakstnieku savienības dzejas sekciju, tās vadību un locekļiem atskaites sanāksmē š. g. 11. maijā teica J. Sudrabkalns, V. Lukss, M. Kempe, M. Kroma, V. Brutāne, J. Grants u. c. Sekcijas biroja gurdums padara pasīvu arī mūsu dzejnieku daiļradi. Tā vietā, lai mudinātu autorus radošam darbam, lai kļūtu par mūsu dzejas virzītāju un dzejnieku audzinātāju — sekcijas birojs līdz šim stāvējis nomaļus no dzejas attīstības, apmierinādamies tikai ar iesniegto manuskriptu iztirzājumiem.

Protams, dzejas darbu analīze — tas ir galvenais dzejas sekcijas darba veids. Bet tas var nest krietnus augļus tikai tad, ja apspriedēs aktīvi piedalās iespējami vairāk mūsu izcilāko vārda mākslas meistarū un ja analizējamā sacerējuma autors ne vien nopietni, vēlīgi uzklausā biedru domas, bet arī cenšas tās izmantot dzejas darba tālākajā izveidē. Līdz šim tas ne vienmēr tā bijis. Daudzreiz mūsu ievērojamākie dzejnieki (piemēram, Jūlijs Vagns, Fricis Rokpelnis u. c.) nemaz nepedalās dzejas sekcijas sēdēs, alzbildinādamies ar to, ka viņi oficiāli darbojas citās sekcijās.

No otras puses, ir gadījumi, kad autori neievēro pat izsacītās kritiskās piezīmes un iebildumus.

Maz sekcijai var palīdzēt arī tādi biedri, kuri izteic savus spriedumus, pat neizlasījuši visu sacerējumu.

Lai sekcija kļūtu par īstu meistartības skolu, lai latviešu padomju dzejas jaunās parādības jācēnās saistīt ar visu padomju dzeju; analizējot konkrētos darbus, jāsalīdzina tie ar krievu un citu brālīgo tautu dzejnieku sacerējumiem; referentiem jāizvirza un jārisina problēmas, kas var būt svarīgas visai mūsu dzejnieku saimei.

Darbigāki jāklūst mūsu literatūras kritikai. Nevār samierināties ar šādu neciešamu stāvokli, ka mūsu kritiķi piedalās vai vienīgi savas komisijas sēdēs. Šāda noslēgšanās neveicina ne kritikas attīstību, nedz arī palīdz virzīties uz priekšu mūsu dzejai.

Dzejas sekcija nedrīkst apmierināties tikai ar jauniesniegto manuskriptu izskatīšanu vien. M. Kempe, runājot sekcijas darba atskaites sanāksmē ierosināja iztirzāt arī labākos citu republiku dzejnieku darbus. Tas arī līdz šim ir darīts, bet turpmāk tam pievērsama vēl lielāka vērība. Pavisam novārtā pamesti referāti par meistartības jautājumiem. Arī par tiem sekcijai būtu jāpadomā, plānojot savu tālāko darbu.

Aktīviem jāklūst pašiem dzejniekiem gan attieksmē pret mūsu dzīves norisēm, gan arī attieksmē pret savu amata kvalifikācijas celšanu. Kopš «Karogā» notikušās diskusijas par dzejas meistartības jautājumiem mums nav bijušas presē nevienas plašākas pārrunas, kurā tiktu vispusīgi apspriesti sāpēji dzejas jautājumi. Šajā ziņā malā stāvējusi arī «Literatūra un Māksla».

Tiesa, mūsu dzejnieki lasa interesantos rakstus centralajos periodiskajos izdevumos, bet, neņemot savu viedokli attieksmē pret tur izvirzītajām problēmām, reizē ar to gaužām maz, lielāko tiesu stichiski izmantojot jauniegūtās atziņas savā daiļradē, mūsu autori nespēj pilnām mērķtiecīgi atrastīt un attīstīt savas dotības.

Dzejas sekcijas biroja atskaites sanāksme, kurā piedalījās gandrīz visi mūsu dzejnieki, parādīja, ka sekcija spējīga arī labi strādāt, tikai birojam īpaši tā sekretaram P. Silam, kura ziņojums nebija pietiekami izsmeljošs un paškritisks) turpmāk jāpārkārto savs darbs, jāaktīvizē visi mūsu radošie spēki, lai latviešu padomju dzeju padarītu drosmīgu, aktuālu, iedarbīgu.

Starptautiskās godalgas padomju skolniekiem

Deļi ik gadus notiek starptautiskais skolēnu zīmējumu konkurss. Uz Indiju savus darbus sūta arī Padomju Savienības jaunie mākslinieki. 1952. gadā konkursa žūrija piešķirusi godalgas trim padomju skolēniem — maskavietei Margaritai Grišīnai, leņingradie-

šiem — Oļegam Selepuģinam un Nikolajam Kuzņecovam par zīmējumiem «Sniega vīrs», «Pirmās klases skolniece» un «Klusā daba».

14. maijā Surikova vārdā nosauktās Maskavas skolas pionieru vienības svi-

nīgā sanāksmē VOKS Dienvidaustrumāzijas zemju nodaļas vadītājs J. Kosjakina pasniedza Margaritai Grišīnai no Indijas atsūtīto godalgu — ziloņkaula ietvaru, ko darinājuši Dienvidindijas meistari.

LASĪTĀJI KRITIZĒ UN IEROSINA

Cechu pasaka „STRAKONICU DŪDINIEKS” Jaunatnes teatrs

Pelnītu kritiku un vērtīgus ierosinājumus laikraksta satura uzlabošanai sniedza «Literatūras un Mākslas» lasītāju konference, ko redakcija sasauca š. g. 11. maijā LPSR Valsts konservatorijas telpās. Konferencē piedalījās Valsts universitātes, Konservatorijas, Mākslas akadēmijas un Pedagoģiskā institūta studenti, kā arī mākslas vidusskolu audzēkņi un citi lasītāji.

Vairāki lasītāji norādīja, ka laikrakstā ievietotajās kritikās gan par literāriem darbiem, gan teatru uzvedumiem netiek sniegts pietiekami dziļš iztirzājums. Lasītāji nav apmierināti, ja recenzenti spriedelē par to, kā darbā nav, bet neiztirzā to, kas darbā ir. Nepietiek ar satura analīzi, katrā ziņā jārunā arī par darbu māksliniecisko vērtību. Liels trūkums tas, ka maz vietas laikraksta slejās ierādīts mākslinieciskajai pašdarbībai. Nevar samierināties, ka «Literatūra un Māksla» parādās pārāk maz problēmu rakstu.

Konservatorijas studenti B. Bregis un pedagogs K. Medņis ierosināja vairākus rakstus par mākslinieciskās pašdarbības kolektīviem, to sasniegumiem un jaunradi.

Students Līpiņš prasīja, lai recenziju autori, rakstot par daļdarba idejisko saturu, neaizmirst sāstīt to ar darba māksliniecisko veidojumu. Vairāki vēribas jāvēlti kino mākslai.

Mākslas akadēmijas students Kom-

raza ierosināja reizē ar gleznu reprodukcijām sniegt rakstus, kuros analizētos to saturu. Vairāki rakstīti par tēlotāju mākslu perifērijā.

Lasītājs Miltiņš runāja par darbu ar jaunajiem autoriem. Laikrakstā jāparādās rakstiem, kā Rakstnieku savienība audzina jaunus autorus.

Universitātes students Pelš prasīja vairākus rakstus par rakstu muzikas jautājumos. Recenzijas par muziku nedrīkst būt stereotipiskas.

Recenzijas par teatru izrādēm studentē Lietiņa ieteica lielāku vērtību vēltīt jaunajiem aktieriem, kā arī plašāk un konkrētāk iztirzāt aktieru sniegumu vispār.

Pedagoģiskā institūta students Ozols atgādināja, ka šaura vieta laikraksta slejās joprojām ierādīta dzejas problemām. Jārūpējas par jauno dzejnieku audzināšanu. Par dzejoļu krājumiem jāsniedz izsmeltošas recenzijas.

Students Hausmanis ierosināja vairākus rakstus par Operas un baleta teatru, kā arī par Maskavas teatru dzīvi, par teatru mākslu tautas demokrātijas valstīs un par progresīvajiem teatriem kapitalistiskajās zemēs.

Vairāki lasītāji ierosināja «Literatūra un Mākslu» izdot divreiz nedēļā.

Lasītāju konferences noslēgumā Konservatorijas studenti L. Daine, V. Grundulis, K. Orna un A. Zakis sniedza koncertu.

Cechu literatūras klasiķa J. Tila dramatiskā pasaka «Strakonīcu dūdinieks» ir darbs, kas Jaunatnes teatra krievu trupas testudējumā valdzina gan jaunākos, gan vecākos skatītājus tiklab ar maigu lirismu un asu satīru, kā arī ļoti iedarbīgām, tieši pašreiz aktuālām idejām.

Dūdinieks Svanda ir viens no populārākajiem Cechu folkloras tēliem, viņa dēkās attēlotas dažādas mākslas veido. Pirms vairāku nekā 20 gadu mūsu Operas un baleta teatru izrādīta J. Veinbergera opera «Svanda — dūdu spēlmaņis», kur lielāka uzmanība pievērsta Svandas piedzīvojumiem tīri romantiskajā pusē. Gluži pretēji ir Tila luga ar spēcīgi izteiktu idejisko pamatdomu: dzimtenes un tautas mīlestības cildināšanu, kosmopolitisma apkarošanu. Daudzas vietas liekas mūsu dienās sarakstītas, lai gan autors dzīvojis pagājušajā gadsimtā (1808.—1856. g.).

Lugas darbība sākas Strakonīcu ciemā, kura iedzīvotāju miluļi ir dūdinieks Svanda. Bērniņā viņam nācies ciest ne mazumu pārestību un zaimu, jo tam nav vecāku: Svanda pats nezina, ka viņa māte ir meža lauma Rasule, kas, pārkāpjot laumu valdnieces aizliegumu, iemēļusi cilvēku un par to pazīta no savu biedru pulka. Viņa nedrīkst dēlam atklāt patiesību, lai nezaudētu mūžīgo lauma jaunību un nevarētu valdnieces dusmas pret Svandu. Izdzirdis, ka svešās zemēs ar muzicēšanu iespējams kļētni nopelnīt, Svanda pošas ceļā; naudas trūkums ir tas, kura dēļ dūdinieks nevar precēt savu iemēļoto — mežsarga meitu Dorotku. Māte izlūdz no vecākās laumas atļauju piešķirt Svandas dūdam teiksmainu spēku, lai viņš varētu savārdzīt visu pasauli. Tikai viens notiekums: Svanda nedrīkst apskūrt ne panākumiem, atzīmēt dzimteni.

Ar savām brīnumainajām dūdām Svanda patiesi iemanto pasaules slavu. Viņa uzaicina spēlēt austrumzemju valdnieka galmā, lai uzjautrinātu izluņināto, untumaino princesi Zuliķu. Tieši tai brīdī, kad jādodas uz valdnieka pili, svešajā malā ierodas Dorotka un vecais ciema vijolnieks Kanifols, kuri pēc Dorotkas tēva nāves sekojuši viņam pa pēdām, Rasules vesti. Launas priekšnojautās viņi cenšas atrunāt Svandu no uzstāšanās pilī, bet viņš sava jaunpieņemta sekretāra, bijušā studenta Kresalo, ietekmē tiem atbildēt un ar nīcību noraida aicinājumu atgriezties dzimtenē. Galmā viņš tūlīt

gūst princeses labvēlību; vēl vairāk — acumirklī iegrib pakļāvusies, Zuliķa nolemj Svandu apprecēt. Kad pili iestaidzas Dorotka un Kanifols, lai vēlreiz mēģinātu Svandu aizvest mājās, viņus ar negodu padzen, un Svanda nemaz necenšas tos aizstāvēt. Bet tad pili iebrūk princeses atraidītais ligavainis Alamīrs, kas grib atgriezties sēncensim; Kresalo nodod Svandu, nelīdzvairs arī dūdas, kas zaudējušas burvju varu tai brīdī, kad Svanda nozākājis dzimteni. Dūdinieks nokļūst cietumā; viņu izglābj māte, kas atsakas no savas jaunības dēla laimes labad.

Bet Svandam nav valrs laimes. Viņš smagi izjūt savu pāri darijumu Dorotkai; dzimtajā ciemā atgriezies, to neatrod un pagrīst neapvaldītā uzdzīvī, atkal pieņem biedros nodevīgo Kresalo. Kad Dorotka līdz ar Kanifolu pārnāk mājās, viņa novēršas no Svandas. Bet tad, kad Kresalo ievilina Svandu meža bieznī, un viņš nokļūst raganu varā, Dorotka, Rasules pamudināta, ar savu mīlas spēku glābj dūdinieku, kas beidzot atgriežas pie savas dzimtenes, savas tautas, savas mākslas. Pasaka uzrakstīta skaidrā dzejiskā valodā, labi izlīmēti un izvērtēti personu raksturi, dramatiski spēcīgi lugas konflikti. Pamatojuma viegli uztverama arī pavīsam mazliet skatītājiem.

Lugas inscenējums Jaunatnes teatru ir LPSR Valsts konservatorijas teatra fakultātes režijas nodarbes studentes T. Hercbergas diplomdarbs. Līdz šim esam redzējuši diplomandu sniegtus, tiem strādājot republikas vadošajos teatros; Hercbergai darbs ar kļētni jaunāko un mazāk saliedēto Jaunatnes teatra krievu ansambli, bez šaubām, bijis grūtāks. Pasaka gan ir skatuviski ļoti izdevīga, taču šis žanrs ar savu specifiku režijas nodarbes absolventiem palieks neapgušs un jaunajai režisorei te drīkst arī nepieciešamās iepriekšējās prakses.

Jāatzīst, ka Hercbergas veiksmīgi tikusi pāri tādām draudīgām «zemūdens klintīm» kā vilinājumiem centrēt uzmanību uz ārējo krāsainību, fantastikas elementu uzsvēršanu. Arī groteskas novada viegli var iezagties pārmerības, no kurām režisore sekmīgi izvairījies. Salīdzinot ar šās pašas lugas testudējumu Centrālajā Bērnu teatru Maskavā, konstatējams, ka ideoloģiskā tulkojuma, pamatliņu uztveres ziņā starp abiem inscenējumiem tikpat kā nav atšķirības. Gluži patstāvīga gan

katrē gadījumā ir režijas pieeja tīri skatuviskā traktējuma ziņā, bet vienas vai otras lomas lielāku iespaidīgumu noraka ik aktiera meistariības pakāpe un piemērotība tēlam. Hercbergai netrūkst radošas izdomas, īsti spoži atbilstinātas daudzas mizanscenas, pareizi viņa saprot izrādes mērķi un virza ansambli uz to. Vīetām gribētos vairāk sajst pasakai raksturīgo vieglumu, raitumu, atsevišķi dialogi liekas pārāk «psicholoģizēti». Svandas mātes un Dorotkas tēlos būtu jānotuše melodramatisma tēlstrāvas runā, neattaisnota patetiska stilizācija kustībā (samākslota un arī skatuviski nepateicīga poza jo sevišķi duras acīs 1. cēllēna noslēgumā).

Lielisks palīgs debitantei bijis jaunais skatuves gleznotājs H. Puto, kura darinātais izrādes dekoratīvais ietēpss liegums jo nozīmīgu vietu mūsu teatru pēdējo gadu inscenējumu skaitā. Gleznieciski īpaši plēvīcīgi un attēlojamai viēl raksturīgi Puto veidotie propsekti; viss spēles telpas izkārtojums labi pabalsta režisora iecerēs. Daudz atjautīgas izdomas rāda S. Hlora veiktie deju testudējumi, ļoti piemēroto A. Spadāveklis muziku korekti atskaidro A. Popes vadītais orķestris.

Īsti piekļāvīga aktiera R. Dambāna īpatnība ir Svandas loma, ko mākslinieks veic ar patiesu iejūtu, skatuviski vingri un ietekmīgi. To nevar teikt par nopelniem bagātās mākslinieces V. Toporkovas tēloto Dorotku; aktīre, kas uzrādījusi jaukus sniegtus bērnu tēlojumus, šoreiz nav iedzīvojusies pašai izrādīt jaunavas gara pasaulē, savos izteiksmes līdzekļos ir vienmuļa un statiska. Spilgtu blēža figuru izveidojis A. Astrovs (Kresalo). Slāvējama mēra sajūta G. Pazuškova, raksturīgi tvertās šarža līnijās pārdot karaļa Alenorosa niecīgumu. Suļlīs realistisks tēls Nopelniem bagātajā māksliniecē E. Kronbergā (Kordula); vienkārši un silti, ar gaišu tautas humora veido savu lomu C. Mičņevs (Kanifols). Bērnu lomās brīnumjauki, dabiski, neforsētas komikas caurstrāvoti A. Kovaļevas (Gonziks) un R. Svēcovas (Františeks) tēlojumi. Fantastiskajām būtēm, šķiet, vēl nav atrasts īstais raksturojuma veids.

«Strakonīcu dūdinieks» ir vērtīgs ieguvums Jaunatnes teatra repertuārā.

A. Raits

Mēnešraksta „Karogs” lasītāju konference

Mēnešraksta «Karogs» redakcija šā gada 8. maijā Ventspilī rīkoja lasītāju konferenci, kurā piedalījās pilsētas darbaļaudis un skolu jaunatne. «Karogs» redakcijas kritikas nodaļas vadītājs Voldemars Meļinovskis referēja par mēnešraksta līdzšinējo darbu un turpmākajiem nodomiem.

Debātes runāja bb. Medņieks, Sniedziņš, Strods norādīja uz «Karoga» publicēto sacerējumu trūkumiem, kā arī ieteica vēlēšanos, lai redakcija turpmāk vairāk rūpējas par jaunu

prozas darbu publicēšanu, ievietojot citu republiku un tautas demokrātijas valstu izcilāko rakstnieku labāko darbu tulkojumus.

Pēc tam redakcijas sekretārs Frīdis Rūmnieks atbildēja uz lasītāju jautājumiem, bet Andrejs Balodis, Bruno Saulītis, Andris Vējāns, Zīgrīds Strauts un Marta Zichmane nolasiya savas dzejas.

«Karoga» redakcijas darbinieki piedalījās arī rajona laikraksta «Brīvā Vēsta» literārās apvīlenības apspriedē.

Labs pasākums

Pirms dažām dienām pie Cesvaines vidusskolas audzēkņiem viesojās komponists Jānis Ozoliņš un dzejnieks Valdis Lukss. Vidusskolas koris un literārās pulciņš bija noorganizējuši komponista un dzejnieka dalīrādei veļlītu sarkojumu. Tā pirmajā daļā skolēnu koris skolotāja b. Sulca vadībā dziedā-

ja J. Ozoliņa dziesmas ar V. Luksa tekstiem. Vienu no tām — «Būsim jauni» komponists sacerejis, tieši Cesvaines vidusskolas skolēnu ierosināts, un veļlījis šīs skolas korim. Koncerta otrā daļā populāras J. Ozoliņa dziesmas dziedāja Operas un baleta teatra solisti A. Simsonē un P. Grāvelis.

Grāmata par Latvijas PSR vissenāko vēsturi

Latvijas Valsts izdevniecība laidusi klajā vēstures zinātni doktoru prof. H. Mooras grāmatu «Pirmatnējā kopienas iekārta un agrā feodālā sabiedrība Latvijas PSR teritorijā» (vecākā zinātniskā līdzstrādnieka E. Spores redakcijā).

J. BABRIS

Autors savā darbā, pielietojot marksisitiski-ļepniskos vēstures pētišanas metodu, balstoties uz archeoloģisko materiālu, attēlo ekonomisko un sabiedrisko attīstību Latvijas PSR teritorijā no vissenākajiem laikiem, t. i., sākot ar pirmā cilvēka parādīšanās mezolitā, VIII gadu tūkstoti pirms mūsu eras, līdz agrās feodālās sabiedrības izveidošanās laikmetam mūsu eras XII gadsimtā.

H. Moora asi un pamatooti kritizē Fr. Baložu, A. Svābes un citu buržuāzisko archeologu un vēsturnieku antzinātniskās, šauri šķiriskās koncepcijas un viņu dažādās reakcionārās «teorijas». Fr. Balodis un viņa skolas pārstāvi archeoloģiskos pieminekļus pētijsi atrauti no attiecīgā laikmeta sabiedriski ekonomiskās attīstības. Šie pētnieki apzinīgi ignorēja mantiskās un sociālās diferenciācijas procesu, centās notušet vēsturisko patiesību par privatīpašuma izveidošanos, šķiru rašanos un sociālā antagonisma saasināšanos, cenšamies sabiedriskās attīstības attēlot kā harmonisku vienību, apgalvojot, ka šķiru diferenciācija it kā neesot pastāvējusi ne tikai mūsu eras I gadu tūkstotā beigās, bet arī II gadu tūkstotā sākumā. Viņi sabiedriskās attiecības iztēloja kā patriarhālu «idilli». Šāds idealizēts, nezinātnisks seno sabiedrību attiecību attēlojums buržuāzījā kalpoja kā propagandas līdzeklis sludināt «šķiru mieru» un «tautas vienību». Vēsturisko attīstības gaitu buržuāziskie archeologi un vēsturnieki centās izskaidrot nevis ar ražošanas spēku un ražošanas attiecību attīstību, bet gan ar kaut kādām mīglainiem jēdzieniem, par vēstures virzītājiem spēkiem uzskatot tautas garu, cilšu garīgo apdāvinātību u. c.

Latvijas buržuāziskie vēsturnieki, kā, piemēram, Fr. Balodis, A. Svābe, deklarēja, ka «vēstures process ir neolģisks un iracionalis». Viņi noliedza cēlonību un likumsakarību vēsturē un līdz ar to norādīja vēsturi kā zinātni.

Marksistiskā zinātne, kas ir vienīgi pareizā zinātne par dabas un sabiedrības attīstību, atzīst: «Ja dabas parādību sakarība un to savstarpējā nosacītība ir dabas attīstības likumsakarības, tad no tā var secināt, ka sabiedriskās dzīves parādību sakarība un savstarpējā nosacītība arī nav vis nejausa lieta, bet gan sabiedrības attīstības likumsakarības.

Tātad sabiedriskā dzīve, sabiedrības vēsture mītējas būt «nejausības» sabīvējums, jo sabiedrības vēsture kļūst sabiedrības likumsakarīga attīstība, bet sabiedrības vēstures pētišana pārvēršas par zinātni» (J. V. Stalīns, Ļepinisma jautājumi).

Latvijas buržuāziskie archeologi un vēsturnieki Balodis, Svābe, Tentelis un citi rupji un nekaunīgi viltoja savas tautas vēsturi. Viņi mēģināja ne tikai nollegt vēstures gaitā izveidojušos latviešu tautas ekonomiskos, politiskos un kultūras sakarus ar lielo krievu tautu un krievu kultūras progresīvo ietekmi uz Baltijas tautu kultūras attīstību, bet, viltojot vēstures faktus, visiem spēkiem, centās pierādīt, ka starp Baltijas tautām no to lielo austrumu kaimiņu — krievu tautu, jau gadsimtiem ilgi pastāvējušas naidīgas attiecības. Fr. Balodis vairākos savos darbos apgalvoja, ka sentie latgaļi, lai norobežotos no saviem kaimiņiem krieviem, esot radījuši savas teritorijas aizsardzībai austrumos veselu «noctetinājumu līniju» pilskalnu sistēmas veidā. Šādi un tam līdzīgi buržuāzisko nacionālistu izdomājumi bija nepieciešami, lai norobežotu latviešu tautu no varenās socialisma zē-

mes — Padomju Savienības, nomelnotu un noslēptu no tautas masām Padomju Savienības lielos sasniegumus tautas saimniecības un kultūras celtniecībā un kurinātu naidu pret padomju socialistisko iekārtu un padomju tautām. Reakcionarie zinātnieki visādi pūlējās pierādīt, ka visas vēstures gaitā latviešu tautas attīstība esot labvēlīgi ietekmējusi tā dēvētā Rietumeiropas civilizācija, jo sevišķi sakari ar Skandināviju.

Balstoties uz archeoloģiskiem materiāliem un rakstītiem avotiem, H. Moora spilgti parāda ciešos un draudzīgos ekonomiskos, politiskos un kultūras sakarus starp krievu un Baltijas tautām, it īpaši latgaļiem un krieviem. Šiem sakariem ir bijusi liela pozitīva loma Baltijas tautu attīstībā. Atmaskojot buržuāziskos vēsturniekus, kas ar fakti viltojumem centās pierādīt, it kā latgaļiem esot bijusi patstāvīgi izveidojušies valsts, kas bijusi pilnīgi neatkarīga no Polockas kņazistes, autors pareizi norāda, ka pirmie valstiskie veidojumi Latvijas PSR teritorijā — Jersika un Koknese — radās vispirms pie latgaļiem tieši krievu ietekmē.

Kritizējot latviešu buržuāzisko archeologu un vēsturnieku antzinātniskās koncepcijas, H. Moora paškritiski novērtē arī savus buržuāziskajā periodā publicētos zinātniskos darbus, it īpaši pakavējas pie savā galvenajā darbā «Dzelzs laikmets Latvijā līdz apmēram 500. g. mūsu erā» pieļautajām metodoloģiskajām un ideoloģiskām kļūdām.

Autors parāda, cik aplama ir bijusi Latvijas buržuāzisko vēsturnieku dotā periodizācija, kas vēstures periodizāciju pamatoja ar ārējām, formālām pazīmēm un atsevišķos gadījumos pat gluži mehāniski pielietoja citu zemju periodizācijas shēmas. Recenzējamajā grāmatā H. Moora, balstoties uz marksisma-ļepinisma klasiku, it īpaši J. V. Stalīna ģenlālajā darbā «Mark-

sisms un valodniecības jautājumi» dotajiem norādījumiem par bāzes un virsbūves savstarpējām attiecībām, sniedz jaunu senākās vēstures periodizāciju.

Pirmatnējās kopienas formāciju autors sadala šādos periodos: matriarhālā ģints iekārta (no VIII gadu tūkstotā p. m. e. līdz II gadu tūkstotā sākumam p. m. e.), pārejas periods no mātes ģints uz tēva ģinti (no XVIII līdz XII vai XI gadsimtam p. m. e.), patriarhālā ģints iekārta (aptver II gadu tūkstotā beigās un I gadu tūkstoti p. m. e.), ģints attiecību saīršanas periods (aptver m. e. pirmos 4 gadsimtus); tālāk pāreja uz šķiru sabiedrību (no V līdz IX g. s.) un agro feodālā attiecību izveidošanās periods (no X līdz XII g. s.). Paraleli šai periodizācijai autors lieko archeoloģijā parastos iedalījumus: akmens, bronzas un dzelzs laikmets.

Viena no svarīgākajām recenzējamajā grāmatā izvirzītajām problēmām ir latviešu tautas etnogenēzes jautājums. Tas ir sarežģītākais un visgrūtāk atbilstamais jautājums Latvijas PSR senākās vēstures pētniecībā. Fr. Balodis un viņa skola šo problēmu mēģināja atrisināt vienīgi no archeoloģiskā viedokļa, ar nolūku ignorējot valodas liecības par seno baltu un slavu cilšu radniecību un tuvajiem sakariem. Tā kā baltu ciltis ir vistuvākie slavu radnieki, viņu etnogenēzes jautājums, t. i., jautājums par abu šo cilšu grupu izcelšanos un attīstību ir cieši savstarpēji saistīts. Autors par vislicamāko uzskata hipotezi, ko pamatojoties uz lingvistiskiem un archeoloģiskiem datiem, izvirzījuši padomju zinātnieki prof. P. Tretjakovs un prof. M. Artamonovs.

Sakarā ar šo hipotezi slavu un baltu tautu kopīgie senči jāmeklē starp jaunākā akmens laikmeta ciltīm, kas līdz III gadu tūkstotim dzīvoja Vislas, Odes un pa daļai Elbas baseinā. Apmēram III vai II gadu tūkstotā mījā viena šo cilšu daļa virzījās caur tagadējo Dienvidpoliju uz Dņepras vidusteci un no turienes nokļuva Dņepras augštecē. Šis zars, asimilējot vietējos iedzīvotājus, ir radījis austrumslavu cilšu pamatu. Otrā grupa — baltu cilšu senči — virzījās pa Baltijas jūras dienvidu pie-

krasti, aizsniedzot pat dienvidrietumu Smēļu.

Pretēji Fr. Baloža un viņa skolas nacionālistiskajai koncepcijai, kas baltu cilšu imigrāciju attēloja kā Baltijas teritorijas dienvidu daļas iekarošanu un iepriekšējo iedzīvotāju valrakuma iznīcināšanu, autors ar plašu archeoloģisko materiālu un valodas liecībām pierāda, ka visumā baltu ciltis miermīlīgi izvietojās starp agrākajiem iedzīvotājiem un to apmetnēm sākotnē nebija nekādas notelktas robežas.

Vadoties no šīs pamatkonceptijas, autors centies izsekot Latvijas PSR teritorijā dzīvojošo etnisko grupu gaitām arī vēlākos vēstures periodos.

Recenzējamajā grāmatā ir arī dažā trūkumi. Risinot latviešu tautas etnogenēzes problēmu, autors nav izmantojis kaut pagaidām visai trūcīgos šai jautājumā antropoloģiskos materiālus. Nenoliedzami, ka autoram tie palīdzētu vispusīgāk apskatīt Baltijas tautu etnogenēzes jautājumu. Padomju Latvijas archeologu un vēsturnieku uzdevums — turpināt tālākus pētījumus šinī svarīgajā jautājumā.

Autora apgalvojumam, ka vācu iebrocējiem — krustnešiem visilgāk pretojušies kurši, kas galīgi padevušies tikai XIII gadsimta beigās (169. lpp.), nav rakstīti avotu apstiprinājuma. Atrodami rakstītie avoti gan vēsta, ka 1290. gadā, kad Jēlgavas komurs pavēlēja nodedzināt pēdējo zemgaļu cietokšni — Sidrabes pili, beidzas zemgaļu, bet nevis kuršu varonīgās cīņas pret vācu iekarotājiem.

Grāmatas trūkums ir arī tas, ka tānī nav sniegts avotu un literatūras saraksts, kas lasītājam dotu iespēju pārbaudīt viena vai otra autora apgalvojuma vai secinājuma pareizību.

Publicētais H. Mooras darbs visumā ir nozīmīgs sasniegums Latvijas archeoloģijas pētniecības laukā. Recenzējamā grāmata ir pirmais mēģinājums no marksistiski-ļepniskās metodoloģijas viedokļa sniegt sistematisku Latvijas PSR vissenākās vēstures attēlojumu. Padomju Latvijas archeologu uzdevums — turpināt šo aizsākto darbu.

Ungarijas Tautas Republikas film festivali

Rīdīen Rīgā sākas Ungarijas Tautas Republikas kinofilmu festivali. Festivalu atklās ar jaunu mākslas filmu «Notikums gada tīrģū», kura radīta pēc Ungarijā populārās Michaja Farkaša poēmas «Matī Ludašs».

Filmas darbība noris pagājušā gadsimta sākumā. Filmas pirmajā pusē spilgti parādīta ungaru zemnieku beztiesīgā dzīve, viņu pilnīgā atkarība no feudālo augstmaņu patvaļas, no apspledējiem muižniekiem. Filmas varonis, vienkāršais lauku puišs Matī Ludašs, kuru bez jebkāda pamata nežēlīgi sodījis muižnieks Debregi, nozvērējies atbēsties feodālām un trīskārtīgi atdot viņam tos piecdesmit rīkšu cirtienus, ko dabūjis pats pēc muižnieka paveses. Un Matī Ludašs savu zvērestu pilda: nekrietnais dzimtkungs trīs reizes saņem pērienu no viņa rokas, par spīti visiem pasākumiem, kas veikti, lai apsargātu dzimtkunga personu.

Filmu inscenējuši režisori K. Nadasdi un L. Ranodi interesantā un, var teikt, drosmīgā veidā: dziļi dramatiskas epizodes tajā mijas ar komiskām epizodēm, dažkārt pat nonākot tuvu farsam, taču nepārkāpjot šo robežu. Par filmas trūkumu jāatzīst dažas pārāk naturalistiskas detaļas vairākās

epizodēs, kā arī tas, ka visa epizode ar Matī Ludaša mācībām it kā izkrit no sižeta risinājuma, negūstot filmā loģisku nobeigumu.

Filma savdabīgā formā iepazīstina mūs ar vecās Ungarijas dzīvi un ierašiem. Padomju skatītāji to noskatīsies ar interesi.

Bez filmas «Notikums gada tīrģū» rīdziniekiem festivala dienās būs izdevība atkārtoti noskatīties tādas filmas kā «Rietumu zona», «Aktrises sapnis», «Iesācēji stadionā». Bez tam paredzēts demonstrēt arī jaunu filmu — «Vetra».

L. G.

Vērtīgs koncerts

10. maijā Rīgā koncertēja Igaunijas PSR Arodbiedrību republikaniskās padomes J. Tompa vārdā nosauktā Kulturas nama viru koris dirigenta IPSR Nopelniem bagātā mākslas darbinieka Jura Varistes vadībā.

Koris noorganizēts 1944. gadā, pēc Igaunijas atbrīvošanas no fašistu jūga, un kopš tā laika nemitīgi audzis un paplašinājies. Pašreiz kolektīvā pāri par 110 dalībnieku, kas komplektējas no Tallinas rūpnīcām un augstskolām. Koris daudz koncertējis Igaunijas pilsētās un cīsmos. Sevišķi izcili panākumi gūti Vissavienības arodbiedrību mākslinieciskās pašdarbības skates noslēgumā Maskavā 1951. gada oktobrī, kad koris kopā ar rūpnīcas «ZIS» jaukto kori dalīja I vietu.

Jāatzīmē, ka pie Kulturas nama darbojas arī ap 100 dalībnieku lieli sieviešu un jauktie kori, kā arī vokālā studija.

Koncerta programma balstījās galvenokārt uz a kapela kora dziesmām. Iepriecināja igauņu komponistu G. Ernesaksa, V. Kapa un E. Arro jaunās dziesmas. Arī starp klasiku darbiem bija jaunumi (Smetanas «Veltījums», Čaikovska «Sūļa dziesma»).

Tembrāli saliedētais ansamblis, liela

nianšu spēja, — tās ir īpašības, kas rada kora augsto kultūru. Vislabāk viesiem padevēs liriskas dziesmas (Gjinkas «Ziemeļu zvaigzne», V. Kapa «Kad beldzas vasaras diena»). Valdzināja tenoru izkoptais falsetts (Ernesaksa «Ceļš apgalmsmots tūkstoš uguniem»). Speciāla rakstura dziesmas (E. Arro «Tautu draudzība») korim brīžiem pietrūkst istaka spožuma un spēka. Jābilst arī pret tempu pātrinājumiem krievu tautas dziesmā «Tumša meža» un Ernesaksa dziesmā «Jaungada joks». Dažbrīd bija jūtama dirigenta rezervēšana, pat zināms vēsums dziesmu tulkojumā (Čaikovska «Sūļa dziesma»). Tie tomēr bija tikai sīki trūkumi, salīdzinot ar igauņu kora mākslinieciskā priekšnesuma vispārējo augsto līmeni.

Kā soliste koncertā piedalījās Ellena Laidze (soprans) — nelielas, bet patīkamas balss īpašniece, kura izjusti nodziedāja V. Kapa «Pavasara dziesmu» un Līzas ariju no Čaikovska operas «Pīka dāma». Pianiste Elza Avesone Vestre gan brīžiem nomāca solisti ar pārāk skaļu pavadījumu.

Koncerts no jauna spilgti demonstrēja igauņu kora kultūras augsto līmeni.

E. Dovgjallo

Rūpīga darba rezultāti

Svarīgu, ļoti vajadzīgu darbu veic Poligrafiķu centrālā kluba bērnu baleta un raksturdeju kolektīvs. Vairāki desmiti zēnu un meiteņu, no kuriem laba tiesa vēl nav sasnēguši skolas gadus, šeit iepazīstas ar baleta mākslas pamatiem. Visu atzinību kolektīva vadība pelnījusi par pareizi izraudzīto darba profilu, mācību metodiku. Te nav sprauts mērķis dublēt vai atvītot choreogrāfijas mācības testādi, bet gan ar mākslinieciskās pašdarbības līdzekļiem un metodēm izkopt bērnu daļuma un ritma izjūtu, muzikalitāti, rast iespējas bērnu dzīves priekam un enerģijai izpausties skaistās mākslinieciskās formās.

Aprīlī un nūle — 12. maijā Poligrafiķu centrālā kluba bērnu baleta un raksturdeju kolektīvs plašai sabiedrībai rādīja sava darba rezultātus. Atskaitē bija sagatavota nevis no atsevišķiem priekšnesumiem sastādīta programma, bet gan vesels, viengabalaizs uzvedums — pasaka «Sarkangalvīte un vilks», kurai choreogrāfiju devis kolektīva mākslinieciskā vadītāja Zinaida Zelmate. Ar labu gaumi uzvedumā izmantota populāru baletu muzika. Skatītāji — tiklab mazo, kā arī pieaugušo — nedalīti atsaucība iecīnāja, ka Z. Zelmate darbs vainagojies tēlami panākumiem. Tas sakāms tiklab par skaisto, labi saprotamo, dramatiskiem kāpinājumiem atdzīvināto choreogrāfisko veidojumu, kā arī par deju testudējumu. Atzinību, protams, pelnī-

juši arī paši izrādes dalībnieki, kas strādājuši ļoti nopietni un neatlaidīgi. Vairāki no viņiem, piemēram, Maruta Freimane, Karina Freimane, Veronika Veingarde, Gaļina Benke, Musja Rimaševska, Uldis Legzdiņš, Uldis Ciekurs, demonstrēja sniegumu, kas iespiedās atmiņā ar savu precizitāti, spraulumu, tēla raksturīgumu, saskāpu ar baleta darbības norisi un muzikālo pavadījumu. Taču ne tikai tie pieņemtie jaunie dejotāji labi veica savu uzdevumu. Izrādes panākumu nodrošināšana savu devu ieguldījuši bez izņēmuma visi kolektīva dalībnieki, kuru vidū daži vēl nav pat pieci gadi veci. Par darbu tieši ar šiem vismazākajiem dejotājiem mākslinieciskā vadītāja pelnījusi vislielāko atzinību.

Vēl jāatzīmē, ka bagātu izdomu un labu gaumi apliecināja pēc Olgas Freimanes skicēm darinātās kostīmi. Sai virzienā mākslinieciskās pašdarbības kolektīvos bieži vien nākas sadurties ar neparedzamu nevēlību.

Poligrafiķu centrālā kluba bērnu baleta mākslas pašdarbības sarīkojumi notika Jaunatnes teātra telpās. Skatītājiem, kas abos sarīkojumos līdz pēdējai iespējai pildīja teātra zāli un kuru vidū vairums bija skolas un pirmsskolas vecuma bērni, izrāde sagādāja patiesu prieku un gandarījumu, ar labu paraugu pārliecinoši propagandējot dejas mākslu bērnu un jaunatnes vidū.

J. Pabērzs

JAUNAS GRĀMATAS

Latvijas Valsts izdevniecības apgādā iznākušas šādas jaunas grāmatas:

A. Korneičuks. Platons Krečets. Luga trīs cēlienais, piecās ainās. 72 lpp., 3.000 eks., Rbļ. 1,50.

Vilnis Lācis. Uz jauno krastu. 616 lpp., 30.000 eks., Rbļ. 13,50.

Tamašs Acels. Brīvības paspārņi. 352 lpp., 7.000 eks., Rbļ. 11,50.

K. Zolotovskis. Dzelmju meistari. 156 lpp., 10.000 eks., Rbļ. 3,95.

S. T. Aksakovs. Sārtais ziedīgs. Pasaka. 40 lpp., 10.000 eks., Rbļ. 0,45.

Jāzeps Vitols. Klavieru skaņdarbu izlase. 64 lpp., 1.000 eks., Rbļ. 8,45.

M. Zariņš. Notis — Slaists kolchozā. 8 lpp., 1.000 eks., Rbļ. 0,90.

ŠONEDĒL

Sodien, p.kst. 12. Kulturas un atpūtas parkā vasaras sezonas atklāšana. Darbojas visi sektori.

Leļļu teatrī A. Gaidara lugas «RKP» pirmizrāde. Sākums p.kst. 20.

18. maijā, p.kst. 19. Latvijas Padomju mākslinieku savienībā gleznotāju sekcijas sanāksme. Biroja pārvēlēšana.

19. maijā, p.kst. 19. Latvijas Padomju mākslinieku savienībā lietiskās mākslas sekcijas sanāksme. Biroja pārvēlēšana.

20. maijā, p.kst. 17. Latvijas Padomju mākslinieku savienībā tēlnieku sekcijas sanāksme. Biroja pārvēlēšana. P.kst. 19. Jauno mākslas vēsturnieku un kritiķu sekcijas sanāksme.

21. maijā, p.kst. 19. Latvijas Padomju mākslinieku savienībā teātra dekoratoru un noformētāju sekcijas sanāksme. Biroja pārvēlēšana.

Rīgas pilsētas 14. bibliotēkā, Ciekurkalna I līn. 66, J. Pujata lekcija «Leningrada — mākslas pieminekļu dižā krātuve». Sākums p.kst. 19.

Mākslas darbinieku namā LPSR Valsts Muzikālās komedijas teātra aktrīšu A. Kiseļovas, M. Zirdziņas un J. Tomgorovas radošā darba vakars. Teātra galvenā režisora B. Roščina ievadvārds. Sākums p.kst. 20.

22. maijā, p.kst. 19. Latvijas Padomju mākslinieku savienībā grafiķu sekcijas sanāksme. Biroja pārvēlēšana.

KLAUSIETIES PA RADIO

Svētdien, 17. maijā, pa viļņi 521,7 m: p.kst. 13.45 koncerts, veltīts lauku mehanizatoriem. P.kst. 14.25 literārs raidījums. Igaunju rakstnieces Maijas Talvestes viencēlens «Vīrs — pie vārda, vērsis — pie valga». P.kst. 17.20 koncerts ar radioklausītāju sastādītu programmu. P.kst. 19.00—19.30 radiožurnāls «Nedēļas jaunumi». P.kst. 19.30 koncerts «Mikla». P.kst. 20.30 radioteļojums «Maizes fabrika — automāts». P.kst. 20.55 Mijutina operete «Trembita». Pa viļņi 222,4 m: p.kst. 19.30 simfoniskais koncerts.

Pirmdien, 18. maijā, pa viļņi 521,7 m: p.kst. 21.00 padomju tautu dziesmas LPSR Valsts kora sieviešu ansambļa izpildījumā. P.kst. 21.25 literārs raidījums. Tautas rakstnieka, Staļina premijas laureāta Viļa Lača romāna «Pazudusi dzimtene» fragmentu 1. lasījums. Lasis LPSR Nopelniem bagātais skatuves mākslinieks, Staļina premijas laureāts Richards Zandersons. P.kst. 22.50 estrādes muzikas koncerts. Pa viļņi 222,4 m: p.kst. 19.30 Griga Stīgo kvarteta 3. daļa.

Otrdien, 19. maijā, pa viļņi 521,7 m: p.kst. 20.00 koncerts «Atbildes uz radioklausītāju vēstulēm». P.kst. 21.05 simfoniskā koncerta II daļa. Čaikovska I klavierkoncerts. P.kst. 21.40 literārs raidījums. Romāna «Pazudusi dzimtene» fragmentu 2. lasījums. Pa viļņi 222,4 m: p.kst. 20.00 simfoniskā koncerta I daļa. Programā Čaikovska baletmuzika.

Trešdien, 20. maijā, pa viļņi 521,7 m: p.kst. 21.15 literārs raidījums. Romāna «Pazudusi dzimtene» fragmentu lasījumu nobeigums. P.kst. 22.30 muzikāli literārs raidījums «Stāsts par mežiem».

Ceturtdien, 21. maijā, pa viļņi 521,7 m: p.kst. 18.45 V. Krampes koncerts. P.kst. 20.00 koncerts lekcija no cikla «Krievu muzikas kultūras vēsture. Gjinkas opera «Ruslans un Ludmila». P.kst. 21.20 literārs raidījums. Jurijs Gordijenko poema «Partijas cilvēks».

Piektdien, 22. maijā, pa viļņi 521,7 m: p.kst. 20.30 Gadžibekova operetes «Aršina Mal-Alans» montaža.

Sestdien, 23. maijā, pa viļņi 521,7 m: p.kst. 18.45 Veras Davidones koncerts. P.kst. 19.30 «1953. gada mākslinieciskās pašdarbības skatē tuvojoties». Pie mikrofona Latvijas PSR Kultūras un izglītības iestāžu galvenās pārvaldes priekšnieks M. Edžiņš. P.kst. 21.35 literārs raidījums «Humors un satīra latviešu padomju dzīvē». P.kst. 22.45 vieglās muzikas koncerts.

KĪNIEŠU RAKSTNIEKI IET MASĀS

Visā Ķīnā izvērsusies tautas masu rosmīga radošā darbība, un visur, ikvienā celtniecības iecirknī, var sastapt ķīniešu rakstniekus un mākslas darbiniekus, kas studē jauno dzīvi un jaunus ļaudis, lai patiesīgi atspoguļotu savos darbos lielās pārmaiņas, kādas notiek Ķīnā.

Višķinas literatūras un mākslas darbinieku federācija un Višķinas literatūras darbinieku savienība, vadoties no Ķīnas Komunistiskās partijas CK norādījuma, sniedz šajā ziņā rakstniekiem un mākslas darbiniekiem lielu palīdzību. Šīs organizācijas nosūtījušas uz rūpnīcām un fabrikām, uz cīemliem un uz fronti Korejā daudzus jo daudzus rakstniekus.

1950. gadā daudzi rakstnieki devās uz fronti kopā ar tautas brīvprātīgajiem. Pagājušā gada martā Višķinas literatūras un mākslas darbinieku federācija nosūtīja uz Koreju rakstnieku un mākslas darbinieku grupu. Frontē Korejā pašlaik atrodas Staļina premijas laureāts Lu Bai-jujs — grāmatas «Trīs kareivji» autors, pazīstamais rakstnieks Jan So, ievēribu guvušā apraksta «Kas ir mūsu vismīļākie» autors Vei Vejs un citi. Daži rakstnieki pavadījuši frontē jau vairāk nekā divus gadus un šajā laikā sprīdi uzrakstījuši daudzus darbus, kas kļuviši populāri.

Nesen rakstnieks Jan So pabeidza romanu «3000 li pāri kalniem un upēm», kurā pastāstīts par ķīniešu dzelzceļniekiem — tautas brīvprātīgajiem Korejā, kas ļoti grūtos apstākļos nodrošina nepārtrauktu dzelzceļa transporta darbu. Šis romāns publicēts žurnālā «Tautas Literatūra» 1952. gada pēdējos numuros. Romāns radies, autoram divus gadus atrodoties ķīniešu tautas brīvprātīgo vienībās; tas modinājis literatūras un mākslas darbinieku nopietnu interesi, vispusīgi apspriests un guvis labas lasītāju atsauksmes.

Ķīnas vecākais rakstnieks Ba Cziņs pazīstams kā lielu romanu autors.

Viņš pavadīja ilgu laiku tautas brīvprātīgo vidū Korejas frontē un tur atveda daudz tēlu savai daiļradei. Ķīniešu tautas brīvprātīgo revolucionārā varonība un augstais internacionālisma gars dziļi savīlēja rakstnieku un padarīja viņu bagātāku idejiskā ziņā.

Sakarā ar plaši izvērsto saimniecisko celtniecību daudzi rakstnieki izteica vēlēšanos doties uz rūpniecības uzņēmumiem un rūpnieciskā rakstura jaunceltnēm. 1952. gada novembrī Višķinas literatūras darbinieku savienība noorganizēja rakstnieku un jauno mākslas darbinieku grupu un nosūtīja tos uz uzņēmumiem.

To rakstnieku vidū, kas ar šo grupu izbrauca uz rūpnīcām un fabrikām, ir Staļina premijas laureāts romāna «Viesuļvētra» autors Čžu Li-bo, muzikālās drāmas «Van Gujs un Li Sjan-sjana» libreta autors Li Czi, viens no pazīstamās lugas «Dziesma par sarkano karogu» autoriem Fu Mejs un citi. Čžu Li-bo jau ieradies N metalurģiskajā rūpnīcā un izteicis vēlēšanos kļūt par partorgu vai par arodbiedrības organizatoru kādā no rūpnīcas cehiem, lai tuvāk iepazītos ar strādnieku dzīvi un viņu darbu ražošanu. Viņš spraudis sev uzdevumu sešu mēnešu laikā pārstrādāt jau uzrakstīto lielo darbu «Tērauda lavīna». Rakstnieks Li Czi izbraucis uz Juimīņas naftas atradnē Gaņsu provincē, kur viņš paredz pavadīt trīs gadus. Rakstnieks Fu Mejs devies uz «tērauda pilsētu» — Anšānas metalurģisko kombinātu.

Daudzi rakstnieki turpina iepazīšanos ar lauku dzīvi. Pazīstamais dzejnieks Ai Cins gatavojas izbraukt uz laukiem, uz Čzečzjanas provinces austrumdaļu. Rakstnieks Čiņ Čžu-jans nolēmis doties uz Hebejas provinces lauku rajoniem. Tur viņš piedalīsies lauksaimniecības kooperatīvu dibināšanā, kas neapšaubāmi dos viņam iespēju labi iepazīties ar dzīvi lauku rajonos. (Pēc žurnāla «Narodnij Kitaj»)

«Brīvajā» Amerikā

ASV tieslietu ministrs Braunels ierosinājis likumprojektu, lai federalizācijas tiesās kā oficiālu liecību varētu izmantot zīgas, kas iegūtas, noklausoties telefona sarunās. (Avižu ziņa)

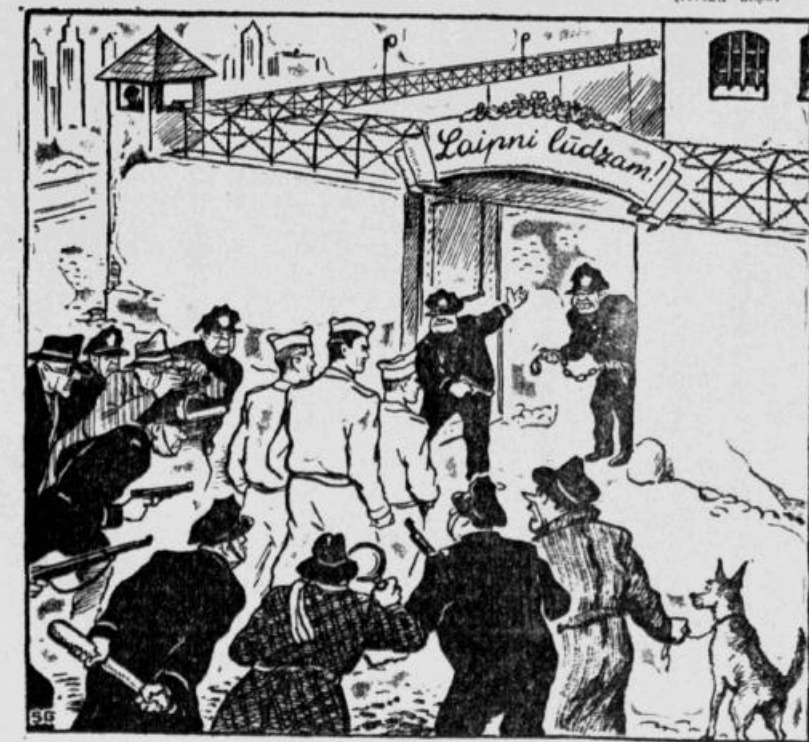

Klausījās...

... nolēma

L. Samoilova zīm.

ASV varas organi uzskata, ka no gūsta Korejā atbrīvotie amerikāņu kareivji «saņēditi ar komunismu», tāpēc tie izolējami, izmantojot jebkuru ieganstu, kaut vai izsludināt tos par psihiski nenormāliem. (Avižu ziņa)

Sirsnīga sagaidīšana dzimtenē

S. Gūlmaga zīm.